Valda Šuvcāne
Ieva Ernštreite

Latviešu-lībiešu-angļu sarunvārdnīca
Leţkīel-līvõkīel-engliškīel rõksõnārōntõz
Latvian-Livonian-English Phrase Book

© Valda Šuvcāne 1999
© Ieva Ernštreite 1999
© Eraksti 2005
ISBN-9984-771-74-1
69 lpp. / ~ 0.36 MB

SATURS
SIŽALI
CONTENTS

I. IEVADS
ĪEVAD
INTRODUCTION

I.1. **PRIEKŠVĀRDS 5**
EĎĎISÕNĀ **6**
FOREWORD **6**

I.2. **LĪBIEŠI, VIŅU VALODA UN RAKSTĪBA 7**
LĪVLIST, NÄNT KĒĻ JA KĒRAVĪŢ
LIVONIANS, THEIR LANGUAGE AND ORTOGRAPHY **12**

I.3. **NELIELS IESKATS LĪBIEŠU VALODAS GRAMATIKĀ 9**
LĪTÕ IĻ LĪVÕ GRAMĀTIK
EXPLANATORY NOTES ON THE MAIN FEATURES OF THE LIVONIAN SPELLING AND PRONUNCIATION **14**

II. BIEŽĀK LIETOTĀS FRĀZES
SAGGÕLD KÕLBATÕT FRĀZÕD
COMMON USED PHRASES

II.1. **SASVEICINĀŠANĀS UN ATVADĪŠANĀS 16**
TĒRIŅTÕMI JA JUMĀLÕKS JETĀMI
GREETINGS

II.2. **IEPAZĪŠANĀS UN CIEMOŠANĀS 16**
TUNDIMI JA KILĀSTIMI
INTRODUCING PEOPLE, VISITING PEOPLE

II.3. **BIOGRĀFIJAS ZIŅAS 17**
BIOGRĀFIJ TEUTÕD
PERSON'S BIOGRAPHY

II.4. **PATEICĪBAS, LĪDZJŪTĪBAS UN PIEKLĀJĪBAS IZTEICIENI 18**
TIENĀNDÕKST, ĪŅÕZTŪNDIMI JA ANDÕKS ĀNDAMI SÕNĀD
EXPRESSING GRATITUDE, POLITE PHRASES

II.5. **LŪGUMS 19**
PÕLAMI
REQUEST

II.6. **APSVEIKUMI, NOVĒLĒJUMI 19**

VÕNTARMÕMI
CONGRATULATIONS, WISHES

II.7. **DIENAS, MĒNEŠI, GADALAIKI 20**
PĀVAD, KŪD, ĀIGASTĀIGAD
WEEKDAYS, MONTHS, SEASONS

II.8. **LAIKA APSTĀKĻI 23**
ĀIGA
WEATHER

II.9. **PULKSTENIS 24**
KĪELA
TIME, TELLING THE TIME

III. VĀRDU KRĀJUMS
SÕNÄ VÕLA
VOCABULARY

III.1. **CILVĒKS 25**
RIŠTĪNG
PERSON

III.2. **ĢIMENE 27**
AIM
FAMILY

III.3. **MĀJOKLIS 28**
KUOD
HOME

III.4. **MĀJLIETAS, APĢĒRBS 29**
KUODAŽĀD, ÕRÕND
HOUSEHOLD THINGS, CLOTHING

III.5. **ĒDIENI, DZĒRIENI 31**
SĪEMNAIGĀD, JŪOMNAIGĀD
MEALS, FOOD, DRINKS

III.6. **JŪRA, UPE, EZERS 32**
MER, JOUG, JÕRA
SEA, LAKE, RIVER

III.7. **MEŽS, LAUKS 33**
MÕTSÄ, NURM
FOREST, FIELD

III.8. **DZĪVNIEKI, KUKAIŅI 35**

JELĀID, KUKKIST
ANIMALS, INSECTS

III.9. **PUTNI 36**
LĪNDÕD
BIRDS

III.10. **DARBA DARĪTĀJI 37**
TĪETĒJIST
OCCUPATIONS, JOBS

III.11. **DARBA RĪKI 39**
TĪE AŽĀD
TOOLS

III.12. **BAZNĪCA, TICĪBA 39**
PIVĀKUODĀ, USK
CHURCH, RELIGIOUS BELIEF

III.13. **MĀCĪBAS, MĀKSLA 41**
OPĀTÕKST, KUNŠT
LEARNINIG, ART

III.14. **DAŽĀDI VĀRDI 43**
MUNT SÕNĀD
DIFFERENT WORDS

III.15. **ĪPAŠĪBAS VĀRDI 44**
UMMIZ SÕNĀD
ADJECTIVES

III.16. **SKAITĻA VĀRDI 48**
LUGSÕNĀD
NUMERALS

III.17. **VIETNIEKVĀRDI 49**
AZŪMSÕNĀD
PRONOUNS

III.18. **DARBĪBAS VĀRDI 51**
TĪEMIZ SÕNĀD
VERBS

III.19. **APSTĀKĻA VĀRDI 59**
VĪĻSÕNĀD
ADVERBS

III.20. **PRIEVĀRDI 62**
PREPOZĪTSIJÕD
PREPOSITIONS

III.21. **SAIKĻI UN PARTIKULAS 63**

SIDĪMSÕNĀD JA PARTIKÕLÕD
CONJUNCTIONS AND PARTICLES

IV. PIELIKUMI
JŪSPANDÕKŠI
APPENDICES

IV.1. **LIETVĀRDU UN ĪPAŠĪBAS VĀRDU DEKLINĀCIJU PARAUGI 63**
NIMSÕNĀD JA UMMIZ SÕNĀD NÕTKÕMI
SAMPLES OF NOUN AND ADJECTIVE DECLENSIONS

IV.2. **SKAITĻA VĀRDU LOCĪŠANAS PARAUGI 64**
LUGSÕNĀD NÕTKÕMI
SAMPLES OF NUMERAL DECLENSION

IV.3. **VIETNIEKVĀRDU LOCĪŠANA 65**
AZŪMSÕNĀD NÕTKÕMI
PRONOUN DECLENSION

IV.4. **DAŽI DARBĪBAS VĀRDU KONJUGĒŠANAS PARAUGI 65**
TĪEMIZ SÕNĀD KONJUGĀTSIJ
FEW SAMPLES OF VERB CONJUGATION

IV.5. **ĢEOGRĀFISKIE NOSAUKUMI 67**
GEOGRĀFLIST NIMŪD
GEOGRAPHICAL NAMES, LATVIAN PLACE-NAMES, NAMES OF COUNTRIES

I. IEVADS
ĪEVAD
INTRODUCTION

Priekšvārds

Lībiešu valoda pamazām aiziet nebūtībā. 20. gadsimta pirmajā pusē to vēl lietoja kā sarunu valodu Kurzemes jūrmalas ciemu ģimenēs un sabiedrībā. To mācīja arī turienes skolās, bet šī gadsimta otrajā pusē valodas lietošana strauji samazinājās politisku un sociālu apstākļu dēļ. Pēc diviem pasaules kariem un okupācijas lībiešu kopiena ciemos bija izjukusi. Atsevišķi lībiešu valodas pratēji dzīvoja izklaidus dažādās vietās Latvijā un ārzemēs. Nebija vairs tādu lībiešu ģimeņu, kur vecāki paši mācētu dzimto valodu un to varētu iemācīt bērniem.

Mūsdienās turpina darboties sabiedriskā organizācija "Līvõd īt" (Lībiešu savienība) un "Līvõd rānda" (Lībiešu krasts). Tie pārstāv lībiešus un lībiešu pēctečus, kuri apzinās savu izcelsmi, bet lībiešu valodu vairs neprot. Tādu cilvēku Latvijā ir ap 200.

Lībiski dzied trīs dziesmu ansambļi - "Līvlist" (Lībieši), "Kāndla" (Kokle), "Vīm" (Lietus); reizēm kādu lībiešu dziesmu atskaņo arī folkloras kopa "Skandinieki". Dziesma spēj saglabāt valodu ilgāk nekā ikdienas sadzīves norises.

Paredzams, ka jau 21. gadsimta sākumā pasaulē kopumā būs ne vairāk par desmit cilvēkiem, kuriem lībiešu valoda ir dzimtā valoda. Turklāt būs arī nedaudz cilvēku, kas lībiešu valodu iemācījušies kā svešvalodu. Šo valodu izmantos galvenokārt mācību iestādēs un zinātniskos nolūkos.

Šīs nelielās vārdnīcas nolūks ir palīdzēt interesentiem iepazīties ar lībiešu sarunvalodu, vārdu krājumu un gramatiku.

Vārdnīcas anglisko daļu veidojusi Ieva Ernštreite.

Eḑḑisõnā

Līvõkēļ pigātagā um kaddõn jarā. 20. sadāāigast ežmis pūolsõ līvõkēļ vel vȯļ Kurāmō līvõd rāndalist rõk kēļ. Līvõkēļ sai opātõt ka rānda skūolši. 20. sadāāigast tuoiz pūols līvõkīel kõlbatimi um īend piškimizõks. Kõd mōīlma suoddõ ja okupātsij rezultātõs līvõd kilād vȯļtõ īenõd tijād. Līvõkīeldõ rõkāndijist jelīstõ kui ikšlimist mingižis kūožis Leţmōs ja uļļis mōs. Seļļist līvõ aimõd, kus vanbist mūoštabõd jemākīeldõ ja siedā opātõbõd eņtš lapstõn, jembit iz ūo.

Mäd āigas entš tīe jeddõpēḑõn tīeb organizātsij "Līvõd īt" ja administratīv teritoriāli lūotimi "Līvõd rānda". Ne pilõbõd iļ līvlist ja iļ nänt tagāntuļļijist, kis tīedõbõd eņtš suggimizõ, no jemākīeldõ jembit äb mūoštabõd. Leţmōs āt mingist 200 seļļist rovštõ.

Līvokīels lōlabõd kuolm loul ansamblõd: "Līvlist", "Kāndla" ja "Vīm"; mingizkõrd līvõ lōlõd kilāndõbõd folklor kuop "Skandinieki" ka. Loul võib kīeldõ praţţõ jo kōgiņ kui jegāpā̆vaļi jel.

Um nā̆dõb, ku 21. sadāāigast īrgandõksõs äb līţõ jembit kui kim rištīngtõ, kīen līvõkēļ um sindikēļ. Lībõd ka seļļist rovst, kis līvõkīeldõ lībõd oppõnõd kui vȭrõz kīeldõ. Līvõkēļ siz līb tieudmīed pierāst.

Se piški rõksõnārõntõz tõb äbţõ amādõn arū sõdõ iļ līvõkīel rõk, sõnāvīļa ja gramātik.

Ieva Ernštreite um tīend rõksõnā rõntõz engliškīel jaggõ.

Foreword

The Livonian language is gradually becoming non-existant. In the first half of the 20th century it was still used as a spoken language in Kurzeme sea coast fishermen's families and communities. It was taught in the local schools. However, the practical use of the Livonian language decreased fast in the second half of this century due to political and social reasons. As a result of two world wars and the following occupation, the Livonian community broke up. Individual Livonian language speakers lived in different parts of Latvia and abroad. There were no more Livonian families where the parents could speak their native language and teach their children to use it.

Currently, the non-governmental organisation "Līvõd Īt" (Livonian Union) and the state administrative territory "Līvõd Rānda" (Livonian Coast) are carrying on their activities to represent the Livonians and their descendants who are aware of their origin, but cannot use their own language. The number of these people does not exceed 200.

Three singing groups - "Līvlist", "Kāndla", and "Vīm" - sing in Livonian. Now and then Livonian melodies are included in "Skandinieki" concert programmes. Songs and singing seem to be a better way to preserve the language longer than daily social activities.

It has been anticipated that by the beginning of the 21st century there will be not more than ten families in the world whose native language is Livonian. Apart from them, there will be a few people having learnt Livonian as a foreign language. This language will be mostly used by scientists and linguists at universities and for scientific research.

The aim of this small phrase book is to help those interested in the Livonian spoken language, vocabulary and grammar.

The English section of the phrase book has been done by Ieva Ernštreite.

Lībieši, viņu valoda un rakstība

Lībiešu priekšteči dzīvojuši Latvijas teritorijā jau pirms 5000 gadiem, tāpēc lībieši - tāpat kā latvieši - ir Latvijas pamatiedzīvotāji. Dzīvodami ilgu laiku vienā teritorijā blakus baltu tautai - latviešiem -, lībieši asimilējušies, viņi ir ieplūduši latviešos, atstājot pēdas latviešu valodā un kultūrā.

No lībiešu valodas radušies daudz Latvijas vietvārdu - Ainaži, Ādaži, Ropaži, Suntaži, Ikšķile, Matkule, Puikule, Nurmuiža, Tārgale un citi, kā arī upju un ezeru nosaukumi - Aģe, Irve, Jugla, Korģe, Salaca, Līlastes ezers, Valguma ezers, Usmas ezers un daudz citu.

No lībiešiem radies arī tagadējās Vidzemes un Igaunijas dienviddaļas apzīmējums viduslaikos - Livland (Lībiešu zeme).

Latviešu valoda un lībiešu valoda, sabiedrībā blakus funkcionēdamas, viena otru ietekmējušas. Abās valodās ir aizguvumi - lībiešu valodā no latviešu valodas un otrādi. Lībiešu valodas ietekmē latviešu valodā tiek lietots uzsvars uz vārda pirmās zilbes. Lībiskā izloksne Ziemeļkurzemē un Ziemeļvidzemes rietumos liecina par agrāko lībiešu dzīvošanu šajās teritorijās.

Lībiešu valodā ir daudz aizguvumu no latviešu un vācu valodas, īpaši zinātnes un tehnikas terminu un jēdzienu jomā. Sadzīves valodā lībieši pārņēmuši no latviešu valodas daudz prefiksu, kas neatbilst somugru valodu formām un tāpēc būtu izskaužami, piemēram, 'aizlādõ' (aiziet), 'izkītõ' (izteikt), noandõ (nodot) un citi. Šajā vārdnīcā darbības vārdi ar prefiksiem nav ievietoti.

Mums zināmā **lībiešu valodas rakstība** izveidojusies samērā vēlu. Fragmentāri pieraksti sastopami 18. gadsimtā, bet zinātniska valodas pētīšana sākta tikai 19. gadsimta vidū. To 1846. gada vasarā sāka Pēterburgas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis soms A. J. Šēgrēns (Sjögren), bet akadēmiķis F. J. Vīdemanis pēc viņa nāves pētījumus pabeidza. 1861. gadā Pēterburgā tika izdota lībiešu gramatika, valodas paraugi, lībiešu-vācu un vācu-lībiešu vārdnīca. Šajos darbos lībiešu valodas rakstības veidošana bija sākta ar latīņu burtiem, tiem piemērojot attiecīgas diakritiskās zīmes.

19. gadsimta otrajā pusē tika publicēts arī pašu lībiešu tulkotais Mateja evanģēlijs trijos izdevumos: 1863. gadā N. Polmaņa darbs austrumizloksnē un J.Prinča un dēlu tulkotais evaņģēlijs rietumizloksnē; 1880. gadā Pēterburgā iznāca trešais tulkojums, kas bija rakstīts tā saucamajā vidusizloksnē.

Lībiešu valodas pētījumi turpinājās arī turpmākajos gados. Pie lībiešiem 1888. un 1912. gadā ieradās E.N.Satele (Setälä) ar palīgiem, bet viņu pētījumi toreiz līdz lībiešiem nenonāca.

Rosība lībiešu valodas un kultūras jomā sākās pēc Pirmā pasaules kara. 1920. gada vasarā valodas pētniecības nolūkos lībiešu ciemos ieradās somu valodnieks Lauri Ketunens (Kettunen) un toreizējais students, vēlāk izcils igauņu folklorists Oskars Lorits (Loorits). Viņi atbalstīja un arī praktiski piedalījās (O.Lorits) lībiešu sabiedriskās organizācijas "Līvõd īt" (Līvu savienība) nodibināšanā 1923. gada 2. aprīlī. Jaunās biedrības pirmais uzdevums bija lībiešu valodas saglabāšana. Lībiešu valodas mācīšanu jūrmalas ciemu skolās izdevās noorganizēt jau 1923. gada rudenī. Nebija skolotāja ar pedaģogisko izglītību, bet lībiešu valodu apņēmās mācīt bijušais jūrnieks Mārtiņš Lepste, kura dzīves vieta toreiz bija Mazirbe.

M.Lepste mācīja lībiešu valodu no 1923. gada oktobra līdz 1938. gada decembrim piecās skolās, kas atradās jūrmalas ciemos apmēram 45 km garā joslā. M.Lepste bija ceļojošs skolotājs, ar savu zirgpajūgu viņš nokļuva katru dienu citā skolā. Lībiešu valodas mācību stundas katrā skolā notika reizi nedēļā visām klasēm kopā. Mācību darbā lielas grūtības radīja lībiešu valodas mācību grāmatu un normētas pareizrakstības trūkums.

Pateicoties igauņu un somu atbalstam, 20. gados iznāca piecas lībiešu lasāmgrāmatiņas, dzeju krājums un divas nošu grāmatas. 1935. gadā Helsinkos tika izdota lībiešu jaunekļa Pētera Damberga sastādītā lasāmgrāmata ("Jemakīēl lugdõbrāntõz skūol ja kuod pierast"). Nevienā no minētajiem darbiem nebija rakstīts par lībiešu gramatikas jautājumiem, bet bez gramatikas valodas mācīšana ir visai grūta.

No 1931. gada decembra līdz 1939. gada augustam lībiešu valodā iznāca laikraksts "Līvli". Avīzes pirmajā numurā bija ievietots profesora L. Ketunena raksts "Kā ir jāraksta". Diemžēl toreiz tas aprobežojās tikai ar lībiešu alfabēta izklāstu.

1932. gada pavasarī Rīgā nodibinājās "Lībiešu draugu biedrība Latvijā", kuras locekļi, uzskatīdami sevi par lībiešu pēctečiem, vēlējās lībiešiem palīdzēt viņu valodas un kultūras jautājumu kārtošanā. Filoloģijas students Laimonis Rudzītis iemācījās lībiešu valodu, rakstīja laikrakstā "Līvli" un 1933. un 1934. gadā izdeva lībiešu kalendārus. Šajos kalendāros L. Rudzītis rakstīja arī par lībiešu valodas un rakstības jautājumiem. Norādījumi šajās lietās toreiz lībiešiem bija ļoti vajadzīgi. Diemžēl Rudzīša norādījumos bija būtiskas atšķirības no somu un igauņu atzītās lībiešu valodas rakstības (viņš ts, tš vietā rakstīja c, č; garumzīmes vietā ieviesa dubultpatskaņus kā somu valodā; mīkstināmās zīmes nerakstīja zem burta, bet virs burta u. c.). Toreiz tā bija lībiešiem un latviešiem vienīgā pieejamā informācija par lībiešu valodas gramatikas jautājumiem. L. Ketunena fundamentālais darbs "Livisches Wörterbuch mit gramatisher Einleitung" iznāca Helsinkos 1938. gadā un praktiski pie lībiešiem nenokļuva. Jāatzīst, ka šie dažādie lībiešu valodas rakstības traktējumi lībiešu ortogrāfijā skaidrību neieviesa. Līdz Otrajam pasaules karam vienota literārā valoda lībiešiem neizveidojās; netika izstrādāti arī vienotās rakstības noteikumi. Arī nākamajos četrdesmit gados lībiešu vidū valodas un rakstības pozitīva attīstība nenotika.

Somijā lībiešu valodas pētīšanu turpināja valodnieki L.Posti, S. Suhonens. E. N. Seteles savāktos lībiešu valodas tekstus kārtoja un tulkoja V. Kirele. Viņu darbi tika publicēti Somijā. Helsinkos 1943. gadā iznāca arī K. Staltes lībiešu valodā iztulkotais Jaunās Derības pilnīgais izdevums.

Tērbatas Universitātē pēc Otrā pasaules kara lībiešu valodas apzināšanai un pētniecībai aktīvi pievērsās profesors Pauls Ariste. Viņš ieinteresēja un prata iesaistīt lībiešu valodas apgūšanas darbā vairākus studentus, kuri pēc augstskolas beigšanas aktīvi darbojas lībiešu valodas mācīšanas un pētīšanas laukā. Tie ir Tērbatas Universitātes profesori Eduards Vēri (Vääri), Tīts Reino Vītso un Latvijas Zinātņu akadēmijas goda loceklis Tenu Karma. Šai universitātē lībiešu valodu apguvusi arī Latvijas Universitātes somugru nodaļas vadītāja, filoloģijas zinātņu doktore Kersti Boiko un centīgais lībiešu entuziasts Valts Ernštreits, bet Valta māsa Ulla turpina studijas Tartu.

Mūsdienās Latvijā erudītākais lībiešu valodas zinātājs un valodas attīstības virzītājs ir Tenu Karma. 1995. gada martā viņa vadībā Mazirbē notika konference par lībiešu valodas un rakstības jautājumiem, kuras atzinumi tagad ir vērā ņemami katram, kas runā un raksta lībiski. Par konferenci gan tika rakstīts laikrakstā "Līvli", bet, manuprāt, trūkst kopsavilkuma par visiem apspriestajiem jautājumiem, lai skaidrību gūtu arī tie, kas saietā nepiedalījās.

Šī vārdnīca veidota saskaņā ar minētās konferences valodnieku atzinumiem par lībiešu rakstību.

Jāpiebilst, ka no 1989. gada rudens līdz 1995. gada pavasarim Rīgā darbojās lībiešu valodas skola (skolotāji K. Boiko, T. Karma, V. Šuvcāne). Diemžēl nebija interesentu, kas vēlētos valodu mācīties, tāpēc skolu vajadzēja slēgt. Kolkā, Mazirbē un Ventspilī lībiešu valodu mācījusi arī Zoja Sīle.

Valoda un rakstība

Lībiešu valoda ietilpst somugru valodu saimes Baltijas jūras valodu grupā, kurā ir arī igauņu, somu, karēļu, votu, ižoru un vepsu valodas.

Lībiešu valoda ir aglutinatīva valoda, t. i., atvasinot jaunus vārdus un gramatikas formas, vārda saknei pievieno vārda daļas jeb afiksus - priedēkļus, infiksus, piedēkļus un galotnes.

Lietvārdu darināšanā lībiešu valodā daudz lieto piedēkļus, piemēram, ar piedēkli **-ji** darina darba darītājus: 'opātiji' (skolotājs), 'rõkāndiji' (runātājs), 'kēratiji' (rakstītājs) u. c.;

ar piedēkli **-mi** darina vārdus ar darbības vai esamības nozīmi: 'jelāmi' (dzīvošana), 'sīemi' (ēšana), 'lõlami' (dziedāšana) u. c.

Apvienojot divus lietvārdus, izveidojušies jauni vārdi: 'kalāmīez' (zvejnieks; kalā = zivs; mīez = vīrs), 'sõnārõntõz' (vārdnīca; sõnā = vārds; rõntõz = grāmata).

Lībiešu valodai piemīt arī citas somugru valodām raksturīgas īpašības: liela patskaņu bagātība; lietvārdiem, īpašības vārdiem, vietniekvārdiem, skaitļu vārdiem - daudz locījumu; darbības vārda tagadnei un nākotnei kopīga forma; dzimtes kategorijas trūkums lietvārdiem un vietniekvārdiem; daudz prepozīciju un postpozīciju, kas reizēm aizvieto arī deklinācijuu locījumus, u. c.

Lībiešu valoda nav viendabīga, tajā saklausāmas vairākas izloksnes. Vidzemes lībiešu valoda, kas vārdnīcās tiek apzīmēta kā Salacas izloksne, saglabājusies no 19. gadsimta vidus. Ziemeļkurzemes lībiešu valodā izšķiramas trīs izloksnes. Rietumizloksnē runāja Lūžu ciemā un Miķeļtornī, vidus izloksnē (vai starpizloksnē) - Lielirbē un daļēji Jaunciemā, kā arī Sīkragā, austrumizloksnē - ciemos no Mazirbes līdz Kolkai un Melnsilam. Starp Kurzemes lībiešu valodas izloksnēm ir galvenokārt fonētiskas dabas atšķirības, bet savdabības ir arī leksikā. Tas tomēr netraucēja dažādās izloksnēs runājošos pilnībā saprasties.

Neliels ieskats lībiešu valodas gramatikā

Pilnīgs lībiešu alfabēts ir šāds:

a A, ā Ā, ä Ä, ǟ Ǟ, b B, (c C), d D, ḍ Ḍ, e E, ē Ē, f F, g G, h H, i I, ī Ī, j J, k K, l L, ļ Ļ, m M, n N, ņ Ņ, o O, ȯ Ȯ, ō Ō, (ö Ö), (ȫ Ȫ), õ Õ, ȭ Ȭ, p P, (q Q), r R, ŗ Ŗ, s S, š Š, t T, ț Ț, u U, ū Ū, v V, (w W), (x X), (y Y), z Z, ž Ž.

Šajā alfabētā ir 45 burti. Tie ir nepieciešami, lai varētu uzrakstīt dažādā laikā rakstītu lībiešu tekstu, kā arī rakstīt svešvārdus to oriģinālrakstībā (šie burti likti iekavās).

Agrāko laiku grāmatās lībiešu tekstos sastopami burti **y** un **ȳ**, ko tagad apzīmē ar **i** un **ī**, kā arī ar o͘ un **ö**, ko tagad apzīmē ar **e** un **ē**.

1. Lībiešu rakstības pamatā ir latīņu alfabēts, kas papildināts:
- ar garumzīmēm uz patskaņiem **a**, **e**, **i**, **o**, **u**;
- ar diakritiskām zīmēm, ko raksta zem burtiem: **ḍ**, **ļ**, **ņ**, **ŗ**, **ț**;
- ar diakritiskām zīmēm, ko raksta virs burtiem: **ä**, **ȯ**, **õ**, **š**, **ž**.

2. Līdzskaņu garumu lībiešu valodas rakstībā apzīmē ar līdzskaņu dubultojumiem: 'jellõ' (dzīvot), 'kõzzi' (dusmīgs), 'ammõ' (visu). Divus līdzskaņus neraksta vārda beigās, kaut arī zilbe jāizrunā gari: 'äl' (šūpulis), 'vȯņ' (laime).

3. Līdzskaņus mīkstina ar komatu zem burta. Atšķirībā no latviešu valodas lībiešu rakstībā mīkstina arī līdzskani **ḍ**, ko izrunā kā latviešu **ģ**, un līdzskani **ț**, kuru izrunā kā latviešu valodā **ķ**. Lībiešu valodā mīkstina arī līdzskani **ŗ**, piemēram, 'kōŗa' (ganāmpulks).

4. Skaņas **c**, **č** lībiešu rakstībā apzīmē ar līdzskaņu salikumu **ts**, **tš** (tāpat kā igauņu un vācu valodā), piemēram, 'tsukkõr' (cukurs), 'neitški' (meitene).

5. Burti **e**, **ē** lībiešu valodā apzīmē šauru skaņu - kā latviešu valodā vārdos 'eņģelis', 'ēvele'; lībiski 'veļ' (brālis), 'mēg', 'tēg', 'ne' (mēs, jūs, viņi).

6. Burtus **ä**, **ǟ** pareizi izrunājot, tie skan tāpat kā latviešu platais **e** vārdos 'enkurs', 'vectēvs', 'ēna'; lībiski - 'ämär' (krēsls), 'ǟma' (māte).

7. Līdzskaņu valodā ir šādi divskaņi: **ai**, **ei**, **ie**, **ȯi**, **oi, õi**, **ou**, **õu**, **iu**, **ui**, **äu**, **uo**.

Divskanī kā pirmais, tā otrais burts var būt īss vai garš, piemēram, 'āigast' (gads), 'mīez' (vīrs), 'pūoga' (dēls).

8. Burtu **o** izrunā divējādi (tāpat kā latviešu valodā), taču - atšķirīgi no latviešu valodas - šīs izrunas atzīmē arī rakstos:

1) **o** izrunā tāpat kā latviešu valodā **o**, piemēram, vārdā 'opera', 'Oskars'; šai gadījumā lībiešu valodā raksta **o**;

2) ja burts **o** jāizrunā kā latviešu valodā vārdā 'ola' (tajā dzirdams divskanis **uo**), tad lībiešu valodā šo divskani **uo** arī raksta, piemēram, 'suom' (soms), 'puošt' (posts), 'suo' (purvs).

9. Burts **ȯ** apzīmē skaņu, kas skan nedaudz cietāk nekā **o**, piemēram, 'vȯņ' (laime), 'vȯļ' (bija), 'vȯntsa' (piere).

Agrāk rakstībā šo skaņu apzīmēja ar burtu **o** vai **õ**, bet 1995. gada valodnieku konferencē nolēma **ȯ** konsekventi ieviest rakstībā.

10. Burts **õ** lībiešu valodā apzīmē divas dažādas skaņas. Pirmajā zilbē tas apzīmē apmēram tādu pašu skaņu kā igauņu **õ** vai mazliet cietāku skaņu nekā krievu cietais **i**. Skaņu izrunājot, mēles vidējā daļa paceļas pret aukslējām, bet lūpas ir pievērtas. Tālākajās zilbēs **õ** ir indiferents patskanis, kas izrunājot skan apmēram tāpat kā angļu valodā 'mother' beigu zilbē, piemēram, 'mõtlõ' (domāt), 'polākõz' (zēns).

11. Uzsvars lībiešu valodā tāpat kā latviešu valodā parasti ir uz pirmās zilbes. Garākos vārdos ir arī palīguzsvars uz sekojošajām nepāra zilbēm, piemēram, 'kītõbsõnā'.

12. Saskaņā ar 1995. gada valodnieku konferences lēmumu turpmāk lībiešu rakstībai jāpamatojas uz lībiešu austrumizloksni. Tāpēc vārda pirmajā zilbē burta a vietā jāraksta burts **o** un **ā** vietā - **ō**, piemēram, 'kōrand' (sēta, māja), 'lōja' (laiva), 'mō' (zeme), 'rō' (nauda), 'ōj' (krāsns).

13. Konferencē arī izlēma, ka jāliek garumzīme uz otrās zilbes patskaņa, ja pirmā zilbe ir īsa, piemēram, 'izā' (tēvs), 'jemā' (māte), 'vanā' (vecs), 'kanā' (vista).

14. Lībiešu valodā saklausāmas trīs intonācijas: stieptā, lauztā un krītošā.

Lauzto intonāciju norāda arī mācību grāmatās (to apzīmējis arī L.Ketunens 1938. gada lībiešu-vācu vārdnīcā), lauzuma vietā liekot apostrofu, piemēram, 'lē'ḍ' (lapa), 'i'bbi' (zirgs). Stieptā un lauztā intonācija rada atšķirību vārda nozīmē, piemēram, izrunājot stieptā intonācijā vārdu 'pallõ' nozīmē 'lūgt', bet lauztā intonācijā - 'pa'llõ' (degt).

Stieptā intonācija: 'jālga' (kāja), 'rānda' (jūrmala).

Krītošā intonācija: 'izā' (tēvs), 'vigā' (vaina), 'sigā' (cūka).

Vārdu šķiras

Lībiešu valodā deklinējamās vārdu šķiras ir lietvārdi, īpašības vārdi, skaitļa vārdi, vietniekvārdi. Darbības vārdi ir konjugējami.

Nelokāmi ir apstākļu vārdi, saikļi, prepozīcijas un partikulas.

15. Lietvārds (nimsõnā) ir centrālā vārdu šķira. Runājot mainās lietvārdu galotnes un reizēm arī skaņas vārda celmā, ko atspoguļo gramatiskās formas - skaitlis un locījums.

Lietvārdam **ir tikai viena gramatikas dzimtes kategorija** (latviešu valodā izšķir sieviešu un vīriešu dzimti) un divi skaitļi - vienskaitlis un daudzskaitlis.

Lietvārdam un citiem nomeniem ir 8 locījumi. Agrāk valodā bija vairāk locījumu, bet tie attiecās uz atsevišķiem lokāliem vārdiem, tāpēc šai īsajā pārskatā nebūtu lietderīgi tos nosaukt.

Locījumi

1. Nominatīvs **kas**?	kis? mis?
2. Ģenitīvs **kā**?	kīnga? mis?
3. Datīvs **kam**?	kīngan? kīen? missõn?
4. Partitīvs **ko**?	kīenta? midā?
5. Instrumentālis **ar ko**?	kīngaks? missõks?
6. Illatīvs **kurp**?	kīngazõ? missõz?
7. Inesīvs **kur**?	kus? missõs?

8. Elatīvs **no kurienes**? kust? kīenstõ? missõst?

Lietvārdu deklinācijas (locīšanas tipi)

Lai atvieglotu lietvārdu locīšanu, valodnieki vairākkārt sadalījuši lībiešu lietvārdus deklinācijās. A. J. Šēgrēna 1861. gadā publicētajā gramatikā nomeni sadalīti 32 deklinācijās, L. Ketunens parādījis 7 deklināciju paraugus ("Livisches Wörterbuch", 1938), tos pašus nosauc arī E. Vēri ("Lībieši", 1994).

Visu nomenu locīšanai nepieciešami daudzi locīšanas tipi, bet lībiešu gramatikas trūkuma dēļ tos šeit nosaukt nevar. Pielikumā ir četri deklināciju paraugi.

16. Īpašības vārds (ummi sõnā) izsaka priekšmeta vai parādību īpašību, tā locīšanai ir tādi paši locījumi un skaitļi kā lietvārdam.

Īpašības vārdam ir trīs salīdzināmās pakāpes: pamata, pārākā un vispārākā pakāpe. Pamata pakāpe ir īpašības vārda pamatforma, pārākā pakāpe tiek veidota, pievienojot palīgvārdu **juo**, vispārākā pakāpe - pievienojot palīgvārdu **amā**, piemēram: 'sūr', 'juo sūr', 'amā sūr' (liels, lielāks, vislielākais); 'piški', 'juo piški', 'amā piški' (mazs, mazāks, vismazāks).

Dažkārt valodā pārāko pakāpi veido, pamata pakāpes vārda celmam pievienojot galotni **-imi** vai **-mi**, piemēram, 'min nūoŗimi pūoga' (mans jaunākais dēls), 'min piškimi tidār' (mana mazākā meita).

17. Skaitļa vārdi (lugsõnād) iedalāmi pamata un kārtas skaitļa vārdos. Tie lokāmi tāpat kā lietvārdi, ievērojot vārda uzbūvi un galotni.

Skaitļa vārdi no **viens** līdz **desmit** ir pirmatnīgi; no **vienpadsmit** līdz **deviņpadsmit** veidoti no šo pirmatnīgo vārdu celmiem ar komponentu **-tuoistõn**, piemēram, 'ikštuoistõn', 'kakštuoistõn'.

Skaitļa vārdi no **divdesmit** līdz **deviņdesmit** veidoti ar komponentu **-kimdõ**, kam pievienoti skaitļa vārdi: **ikš**, **kakš** utt., piemēram, 'kakškimdõ ikš', 'īdõkskimdõ nēļa'.

Kārtas skaitļa vārdi 'ežmi' (pirmais) un 'tuoi' (otrais) veidoti no īpašiem celmiem; tālākie kārtas skaitļa vārdi austrumizloksnē beidzas ar **-z**: 'kuolmõz (trešais), 'neļļõz' (ceturtais), bet rietumlībiešu izloksnē - ar **-iz** vai **-i**, piemēram, 'kuolmi', 'kuolmiz'; 'neļļi', 'neļļiz'.

Teikumā aiz pamata skaitļa vārda, izņemot 'ikš' (viens), lietvārdu lieto partitīva locījumā, piemēram, 'neitški neiz kakš lindõ' (meitene redzēja divus putnus); 'näntõn vȯļ seis lapstā - vīž puigõ ja kakš tidārt' (viņiem bija septiņi bērni - pieci puikas un divas meitas).

18. Vietniekvārdi (azūmsõnād) norāda uz personām, priekšmetiem, parādībām, to īpašībām vai skaitu.

Vietniekvārdus iedala vairākās grupās: personu, piederības, atgriezeniskais, norādāmie, jautājamie, attieksmes, nenoteiktie vietniekvārdi. Šāds iedalījums veidots arī vārdnīcā.

19. Darbības vārds (tīemiz sõnā) šai vārdnīcā rakstīts trijās formās: nenoteiksmē - 'kuddõ' (adīt); tagadnes vienskaitļa 1. personā - 'kudāb' (adu) un pagātnes vienskaitļa 1. personā 'kudīz' (adīju).

Darbības vārdu var izteikt nenoliegtā (apstiprinošā) formā - 'minā/ma kudāb' - un noliegtā formā - 'minā/ma äb kudā' (es adu; es neadu).

Darbības vārdam lībiešu valodā ir 5 laiki: tagadne, ko lieto arī nākotnes izteikšanai, vienkāršā pagātne (imperfekts) un divi saliktie laiki - saliktā tagadne (perfekts) un saliktā pagātne (pluskvamperfekts).

Darbības vārdam ir 5 izteiksmes: īstenības, vēlējuma, pavēles, vajadzības un atstāstījuma izteiksme. Sestā izteiksme ir potenciālā izteiksme palīgdarbības vārdam 'būt' (vȯlda) nākotnes formā: 'minā/ma līb' (es būšu).

Darbības vārdam ir divas nenoteiksmes - 1. nenoteiksme beidzas ar galotni **-õ** (dažiem verbiem - arī ar **-a**), 2. nenoteiksme beidzas ar galotni **-m**. Piemērs teikumā: 'izā tõž lā̆dõ maggõm' (tēvs gribēja iet gulēt).

Pie darbības vārda infinitīvajām formām pieder arī divdabji: tagadnes aktīvais un tagadnes pasīvais divdabis; pagātnes aktīvais un pagātnes pasīvais divdabis.

Dažādu darbības nianšu izteikšanai darbības vārdam pievieno prievārdus vai apstākļa vārdus: 'jarā unnõ' (aizmirst); 'jarā sullõ' (nokust); 'kubbõ lā̆dõ (sapulcēties); 'jarā lindõ' (aizlaisties); 'jarā kūolõ' (nomirt). Nevajadzētu lībiešu darbības vārda celmam pievienot latviešu valodas prievārdus - 'aiz + 'lā̆dõ' = 'aizlā̆dõ' (aiziet); 'no' + 'pānda' = 'nuopānda' (nolikt); 'sa' + 'rõkāndõ' = 'sarõkāndõ' (sarunāt); 'sa' + 'kutsõ' = 'sakutsõ' (saaicināt) u. c.

20.Apstākļa vārds (vīţsõnā) tuvāk raksturo darbību. Tā ir nelokāma vārdu šķira.

Pēc leksiskās nozīmes apstākļa vārdi iedalīti vairākās grupās: vietas, laika, veida, mēra, cēloņa apstākļa vārdi. Tā tie sadalīti un rakstīti arī vārdnīcā.

21. Prievārdi (prepozītsijõd) saista teikumā divus patstāvīgus vārdus, norādot uz to attiecsmēm. Lībiešu valodā prievārdi gandrīz vienmēr atrodas aiz lietvārda vai vietniekvārda (latviešu valodā parasti ir otrādi). Arī teikumu veidošanas metodika ir atšķirīga. Lībiešu valodā teikumos prievārdi galvenokārt saistīti ar ģenitīva locījumu, piemēram, 'läpš pīlõb pū allõ' (bērns stāv zem koka); 'tul min jūr!' (nāc pie manis!); 'lõlajist tulbõd kubbõ' (dziedātāji sapulcēsies); 'piņ īekõb iļ tarā' (suns lec pār žogu).

22. Saiklis (sidimsõnā) tiek izmantots vārdu un teikuma sastāvdaļu saistīšanai: 'jemā **ja** tidār lekštõ pids riekkõ' (māte un meita gāja **pa** ceļu); 'ta mõtlõb, **ku** līb pā̆giņ lešti' (viņš domā, **ka** būs daudz butes).

23. Partikula (partikõl) papildina teikuma saturu, piešķirot vārdam un teikumam dažādas nianses: 'nūz **ni** ilzõ!' (celies **nu** augšā!); 'kū pāistiz **nei** sieldõ, **ku** võiž ammõ nā̆dõ' (mēness spīdēja **tik** gaiši, **ka** varēja visu redzēt); '**äb**, se äb kõlb!' (**nē**, tas neder!).

Šajā vārdnīcā saikļi un partikulas ievietoti vienā nodaļā, jo valodā daļu no tiem izmanto gan kā saikļus, gan arī kā partikulas.

Livonians, their language and ortography

The Livonians predecessors lived in the territory of Latvia more than 5000 years ago. For this reason the Livonians together with the Latvians are the indigenous people of Latvia. Having lived side by side with a Baltic nation - Latvians, for so many years, the Livonians have assimilated and merged with them thus leaving reflection in the Latvian language and culture.

A lot of Latvian place name names, e. g. Ainazi, Adazi, Ropazi, Suntazi, Ikskile, Matkule, Puikule, Nurmuiza, Targale, etc., and names of rivers and lakes (Age, Irve, Jugla, Korge, Salaca, Lilaste, Valgums, Usma) have originated from the Livonian language. The present Latvian Vidzeme and the south of Estonia used to have a name - Livland - the land of Livonians.

The Latvian and Livonian languages, functioning together in the community, have largely influenced each other. Both are rich in borrowings from the other language. The word stress on the first syllable in Latvian is one of the influences of the Livonian language. The Livonian dialects in norths Kurzeme and in the western part of north Vidzeme prove the existence of ancient Livonian settlements in those territories.

The Livonian language has borrowed numerous words from Latvian and German, particularly in scientific and technical terminology.

The present Livonian orthography has originated quite late. There are some 18th century samples; however, a scientific research of the language started only in the middle of the 19th century. It was started by a Finnish academician A. J. Sjögren (Petersburg Academy of Sciences) in 1846 and after his death continued by academician F. J. Viedemann. The research resulted in publishing a Livonian grammar book and lnguage samples; a Livonian-German and German-Livonian dictionary (Petersburg, 1861).

Livonian language research continued when in 1888 and 1912 E. N. Satälä with his assistants visited Livonians. Unfortunately, the research results did not reach them.

A new wave of development in the field of the Livonian language and culture started after World War I. In the summer 1920 a Finnish linguist Lauri Kettunen and a student Oscar Loorits (the future outstanding Estonian folklorist) visited Livonian villages to investigate the language. They also supported and took part (O. Loorits) in the foundation of "Līvod Īt"(Livonian Union) an April 2, 1923. The first task of the newly established Livonian non-governmental organization was to preserve the Livonian language. The Livonian language classes in the sea cost village schools started already in autumn 1923. There were no professional Livonian language teachers, so Martins Lepste, a former seaman and Mazirbe resident decided to take up the job. He taught from October, 1923 to December, 1938 in five schools placed in the villages in the distance of about 45 km. M. Lepste was a travelling teacher, he visited one school a day. The students had Livonian classes once a week. It was quite a hard job as there were no Livonian text books and generally approved spelling.

Thanks to the Estonian and Finnish support, five small Livonian readers, a collection of poems and two music books were published. In 1935 in Helsinki a Livonian reader "Jemakīel lugdõbrāntõz skūol ja kuod pierast" by a Livonian youngster Peteris Dambergs was published. None of the mentioned readers contained grammar what made the language teaching quite difficult.

The newspaper "Līvli" was published in Livonian from December 1931 to August 1939. The first copy contained an article by prof. L. Kettunen "How to write". Unfortunately, it was only an insight into the Livonian alphabet.

In 1932 "The Livonian Friends Association in Latvia" was founded. Their members, considering themselves the Livonian ascendants, wanted to support Livonians in protecting and developing their language and culture. Laimonis Rudzītis, a philology student, acquired Livonian, published his articles in "Līvli" and Livonian Year Books in 1933 and 1934. They reflected Livonian language and spelling problems, very important for the Livonians at that time.

However, the diversity of opinions as to the Livonian ortography continued to exist until World War II and later. There is still no clarity in the Livonian spelling rules.

Finnish linguists L. Posti and S. Suhonen continued Livonian language research in Finland. V. Kyrölö compiled and translated Livonian texts collected by E. N. Setälä. They were published in Finland. In 1943 a complete New Testament translated into Livonian by K. Stalte was published in Helsinki.

After World War II Professor Paul Ariste (Tartu University, Estonia) did a lot to acnowledge and investigate the Livonian language. He managed to involve a group of students taking a serious interest in it. Among them are the present Tartu University professors Eduard Vääri and

Tiit Reino Viitso as well as Tenu Karma, honorary member of the Latvian Academy of Sciences. Kersti Boiko, a philology doctor, head of the Finno-Ugric languages department, University of Latvia, and Valts Ernštreits, have mastered the Livonian language in Tartu. Currently Ulla Ernštreite is acquiring the Livonian language at Tartu University.

At present the most professional Livonian language specialist in Latvia is Tenu Karma. In March, 1995 he directed a conference on the Livonian language and ortography issues which left a great impact on every Livonian language learner and user.

The present prase book has been made following the conference resolutions concerning the Livonian orthography.

It should be noted that from autumn 1989 to spring 1995 there was a Livonian language school (teachers K. Boiko, T. Karma, V. Suvcane). Zoja Sile taught Livonian in Kolka, Mazirbe and Ventspils.

Explanatory notes on the main features of the Livonian spelling and pronunciation

There are 45 letters in the Livonian alphabet:

a A, ā Ā, ä Ä, ā̈ Ā̈, b B, (c C), d D, ḏ Ḏ, e E, ē Ē, f F, g G, h H, i I, ī Ī, j J, k K, l L, ļ Ļ, m M, n N, ņ Ņ, o O, ȯ Ȯ, ō Ō, (ö Ö), (ō̈ Ō̈), õ Õ, ō̃ Ō̃, p P, (q Q), r R, ŗ Ŗ, s S, š Š, t T, ţ Ţ, u U, ū Ū, v V, (w W), (x X), (y Y), z Z, ž Ž.

They are necessary to write down Livonian texts published in different times as well as foreigh words in their original spelling (these letters are in bracets).

Earlier Livonian books contain letters **y**, **ȳ**, now replaced by **i**, **ī** and **o̰**, **ö** - now known as **e**, **ē**.

1. The Livonian spelling is based on the Latin alphabet, supplemented by:
- lengthening marks on vowels **a**, **e**, **i**, **o**, **u**;
- diacritical marks under the letters **ḏ**, **ļ**, **ņ**, **ŗ**, **ţ**;
- diacritical marks above the letters **ä**, **ȯ**, **š**, **ž**.

2. The lenghts of consonants in the Livonian spelling is marked by a double letter, e. g. 'jellõ' (to live), 'kõzzi' (angry), 'ammõ' (all). Double consonants are not written at the end of the word, although the syllable is long, e. g. 'äl' (cradle), 'vȯn' (happiness).

3. The consonants are pallatalized with a mark under the letter. Different from the Latvian language, the Livonian **ḏ**, **ţ** and **ŗ** are pallatalized consonants.

4. The sounds **c** and **č** are represented by a combination of letters **ts** and **tš** (similar to the Estonian and German languages), e. g. 'tsukkõr' (sugar), 'neitški' (a girl).

5. The letters **e**, **ē**, e. g. 'veļ' (a brother) in Livonian stand for a narrow sound, like the English 'bed', 'ten'.

6. The letters **ä**, **ǟ** are pronounced widely, like [a] in the English words 'man', 'bag'.

7. The Livonian language has got the following diphtongs: **ai**, **ei**, **ie**, **ȯi**, **oi**, **õi**, **ou**, **õu**, **iu**, **ui**, **au**, **uo**. The first or the second vowel in the diphtong can be either long or short, e. g. 'āigast' (a year), 'mīez' (a husband), 'pūoga' (a son).

8. The letter **o** is pronounced: a) like the English opera, b) like the English 'one' (Livonian 'suo' - a marsh).

9. The letter **ȯ** stands for a sound harder than **o**, e. g. 'vȯn' (happiness), 'vȯḷ' (was). Earlier this sound was represented by a letter **o** or **õ**, but the Linguists' conference in 1995 decided to introduce **ȯ** in Livonian spelling.

10. The Livonian letter **õ** stands for different sounds. Its quite a hard sound. In the first syllable it reminds a similar sound in the Estonian language. In further syllables it becomes rather neutral, like in the English word 'mother'.

11. The stress in the Livonian language mainly falls on the first syllable, although longer words have a double stress, e. g. 'kīõt'sõnā'.

12. According to the decision adopted at the Linguists' conference in 1995, further on the Livonian spelling should be based on the eastern dialect. Consequently, **o** should be written instead of **a** in the first syllable, and **ō** instead of **ā** e. g. 'kōrand' (a house), 'mō' (land).

13. The conference also decided that a lengthening mark should be used on the second syllable vowel, if the first syllable is short, e. g. 'izā' (father), 'jemā' (mother).

14. There are three types of intonation in the Livonian language: the drawn, the broken and the falling.

The broken intonation is marked with an apostrophe, e. g. 'lē'ḍ' (a leaf). The drawn and the broken intonation may change the meaning of a word, e. g. 'pallõ' with a drawn intonation means 'to ask' while 'pa'llõ' with the broken means 'to burn'.

Words like 'jālga' (a leg), 'rānda' (the seaside) are pronounced with a drawn intonation.

Words like 'izā' (a father), 'vigā' (a fault), 'sigā' (a pig) have the falling intonation.

II. BIEŽĀK LIETOTĀS FRĀZES
SAGGÕLD KȬLBATÕT FRĀZÕD
COMMON USED PHRASES

II.1. **SASVEICINĀŠANĀS UN ATVADĪŠANĀS**
TĒRIŅTÕMI JA JUMĀLÕKS JETĀMI
GREETINGS

Sveiki! Tēriņtš! Hello!
Labrīt! Jõvā ūomõg! / Jõvvõ ūomõgt! Good morning!
Labdien! Jõvā pāva! / Jõvvõ päuvõ! Good afternoon!
Labvakar! Jõvā ɔ̄dõg! / Jõvvõ ɔ̄dõgt! Good evening!
Esi sveicināt/s, -a Vȯl tēriņtš! How do you do!
Esat sveicināt/i, -as Vȯlgid tēriņtõd! How do you do!
Kā tev (jums) klājas? Kui sinnõn (täddõn) lā̄b? How are you?
Paldies, man klājas labi. Tienū, minnõn lā̄b jõvist. Thank you, I am fine.
Kā dzīvojat? Kui jelād? How are you getting on?
Varētu iet labāk. Vȯiks lā̄do jo jõvist. Could be better.
Mūsu ģimenei nekā netrūkst. Mäd aimõn mittõmidēgist äb pūtõ. Our family is all right.
Kā jūtaties? Kui tēg tūndõt ēntšta? How do you feel?
Un jūs? Ja kui tēg? And what about you?
Paldies Dievam - esmu vesels. Tienū Jumālõn - um tīera. Thanks God, I am well.
Paliec sveiks! Īe tēriņtš! Good-bye!
Palieciet sveik/i, -as! Īegid tēriņtš! Good-bye!
Ardievu! Jumālõks! So long!
Uz redzēšanos! Nēmiz pā̄l! Nēmiz sõņ! Bye-bye!
Sveiciniet visus! Tēriņtõgīd amḍi! My regards to everybody!
Visu labu! Laimīgu ceļu! Ammõ jõvvõ! Vȯndzistõ riekkõ! All the best! Have a nice tripe!

II.2. **IEPAZĪŠANĀS UN CIEMOŠANĀS**
TUNDIMI JA KILĀSTIMI
INTRODUCING PEOPLE, VISITING PEOPLE

Es gribētu jūs iepazīstināt Minā tõks tēḍi tīedõ tundtõbõks I would like to introduce you to
- ar savu sievu, - eņtš naizõks, - my wife,
- ar savu meitu, - eņtš tidārõks, - my daughter,
- ar savu draugu, - eņtš sõbrāks, - my friend,
- ar Bertholda kundzi, - Berthold jemāndõks, - Mrs. Berthold,
- ar Kandisa kungu. - Kandis izāndõks. - Mr. Kandis.

Vai jūs viņu pazīstat? Vȯi tēg tā̄nda tūndõt? Do you know him?
Es viņu nepazīstu. Minā tā̄nda äb tund. I don't know him.
Man ir prieks jūs redzēt. Minnõn um rīem tēḍi nā̄dõ. I am glad to see you.
Es esmu jūs kaut kur redzējis. Minā um tēḍi kuskīz nā̄nd. I have seen you before.
Kāds ir jūsu tālruņa numurs Mingi telefon nummõr täddõn um What is your phone number
- mājās, - kuonnõ, - at home,
- darbā? - tīesõ? - at work?
Mājas tālruņa numurs ir- Kuonnõ mäddõn um seļļi telefon- Our home phone number is-
septiņi, seis, seven,
divi, kakš, two,

divi, kakš, two,
trīs, kuolm, three,
pieci, vīž, five,
četri, nēļa, four,
viens. ikš. one.

Lūdzu, nosauciet man savu adresi! Pōlaks, āndagid minnõn eņtš adresõ! Please, give me your address!

Es dzīvoju Ventspilī, Minā jelāb Vā̃ntas, I live in Ventspils,

Pils ielā 3-36. Pils īels kuolm, kūortõl kuolmkimdõ kūž. 3 Pils Str., 36

Es ielūdzu jūs pie sevis! Minā põlab tēḑi eņtš jūr! Please, come to see me!
Paldies par ielūgumu! Tienū iļ killõkutsimist! Thanks for your invitation!

Labprāt aiziešu. Jõvā mīelkõks lā̃b. I'll glad visit you.

Ļoti žēl, bet nevarēšu ierasties. Väggi zā̃l, bet minā ā̃b või võlda. I'm so sorry, I won't be able to come.

Sirsnīgi lūdzam! Sidāmist põlam! You are welcome!
Lūdzu, sēdieties! Põlaks, istāgid! Please, sit down!
Lūdzu, pie galda! Põlaks, lõda jūrõ! Welcome to the table!

Paldies, pusdienas bija garšīgas! Tienū, lõinagist vȯļtõ magḑist! Thank you, the meal was delicious!

Vai es jūs netraucēju? Vȯi ma täddõn äb sieg? Am I disturbing you?

Vai jūs man varētu parādīt savu dārzu? Vȯi tēg võikstõ nägţo minnõn eņtš tarrõ? Could you show me round your garden?

Jā, mēs varam apskatīt manu dārzu, bet ārā ir slikts laiks. Nä, mēg võim vaņţlõ min tarrõ, bet ullõ um äbjõvā āiga. Yes, certainly, we can see my garden, but the weather is bad.

No kurienes jūs esat atbraucis? Kust tēg ūotõ tā̃nõ broutšõnd? Where are you from?

Es esmu atbraucis no Tallinas. Minā um tā̃nõ broutšõn Tallinõst. I have arrived from Tallin.

Vai jums te patīk? Vȯi täddõn täs mīeldõb? Do you like here?

Jā, šeit ir labi. Nä, sīd um jõvīst. Yes, it is very nice here.
Kā jūs gulējāt? Kui tēg magīstõ? How did you sleep?
Pateicos, es redzēju jauku sapni. Tienū, minā neiz knaš unnägū. Thank you, I had a nice dream.

Kur jūs gribētu šodien iet? Kus tēg tõkstõ tämpõ lā̃dõ? Where would you like to go today?

Es gribētu redzēt Mākslas muzeju. Mina tõks nā̃dõ Kuņšt muzej. I would like to visit the Art Museum.

Cik jums ir laika? Kui jennõ aigõ tā̃ddõn um? How much time have you got?

Mums ir daudz laika. Mā̃ddõn um pā̃giņ aigõ. We have plenty of time.

Kad jūs aizbraucat? Kunā tēg broutšõt jedspēḑõn? When are you leaving?
Rītdien braucu mājās. Mūpõ broutšõb koudāj. I'm leaving tomorrow.

II.3. **BIOGRĀFIJAS ZIŅAS**
BIOGRĀFIJ TEUTÕD
PERSON'S BIOGRAPHY

Kā jūs sauc? Kui tēḍi nutāb? What is your name?
Kāds ir jūsu vārds un uzvārds? Mini um täd nim ja līekõnim? What is your first name and surname?
Mans vārds un uzvārds ir - Anna Blūma, - Edgars Andersons. Min nim ja līekõnim um - Anni Blūm, - Edgar Anderson. My name (first name, surname) is - Anna Blūm, - Edgar Anderson.
Kur jūs dzīvojat? Kus tēg jelāt? Where are you from (where do you live)?
Es dzīvoju Kolkā. Minā jelāb Kūolkas. I am from Kolka.
Kā jūs tur dzīvojat? Kui tēg sāl jelat? How is life there?
Mums tur ir sava māja. Mäddõn sāl um eṇtš kõrand. We have got a hause there.
Es un mana sieva - mēs strādājam skolā. Minā ja min nai - mēg strõdõm skūols. I and my wife both work at school.
Vai jums ir bērni? Vȯi täddõn attõ lapst? Have you got any children?
Jā, mums ir viens dēls, viņš iet bērnudārzā. Nä, mäddõn um ikš pūoga, ta lāb lapsttarrõ. Yes, we have got a son, he goes to a nursery-school.
Ar mums kopā dzīvo arī mana sievasmāte. Mädkõks kubsõ jelāb ka min naizjemā. Naizizā um kūolõn. We live together with my mother-in-law. My father-in-law is dead.
Sievastēvs ir miris.
Mani vecāki dzīvo Mazirbē. Min vanbist jelābõd Irēl. My parents live in Mazirbe.
Mana māsa dzīvo kopā ar vecākiem. Min sõzār jelāb vanbistõks kubsõ. My sister lives with her parents.
Cik vecs jūs esat? Kui vanā tēg ūotõ? How old are you?
Cik jums ir gadu? Mits täddõn um āigastõ? What is your age?
Man ir divdesmit gadu. Minnõn um kakškimdõ āigastõ. I am twenty.
Esmu piecdesmit gadu vecs. Minā um vīžkimdõ āigast vanā. I am fifty years old.
Mēs esam vienā vecumā. Mēg ūomõ īd vannit. We are the same age.
Jūs esat jaunāks (vecāks) par mani. Tēg ūotõ minstõ jo nūoṛ (jo vanā). You are younger (older) than me.

II.4. **PATEICĪBAS, LĪDZJŪTĪBAS UN PIEKLĀJĪBAS IZTEICIENI.**
TIENĀNDÕKST, ĪŅÕZTŪNDIMI JA ANDÕKS ĀNDAMI SÕNĀD
EXPRESSING GRATITUDE, POLITE PHRASES

Pateicos! Paldies! Tienū! Thank you!
Mēs pateicamies! Mēg tiennõm! Thank you!
Ļoti pateicos! Väggi tienūb! Thank you very much!
Nav par ko. Äb iļ mis. Not at all.
Ņemiet par labu! Võtāgid jõvāks! You are welcome!
Sirsnīgi pateicos! Tienūb sidāmõst! Thank you ever so much!
Pateicos par - palīdzību, - padomu, - dāvanu, - laipno uzņemšanu. Tienūb iļ - äbţimiz, - nõv, - andõkst, - võtāmist. Thank you for - your help, - your advice, - your present, - your warm welcome.
Pateicos, tas būs lieliski! Tienū, se līb sūrdõvīţõ! Thank you, that will be great!
Man par to jāpadomā. Minnõn um iļ sīe mõtlõmist. Let me think about it.
Jā, tā mēs darīsim! Nä, nei mēg tīemõ! All right, we'll do that!
Nē, man nav laika. Äb, minnõn äb ūo āiga. No, I haven't got time.
Jūtu tev (jums) līdzi Minā tūndõb sinnõn (täddõn) īņõz I feel so sorry for you

- lielajās bēdās, - sūrsõ mursõ, - about your great sorrow,
- mātes nāves gadījumā. - jemā kūolimizõks. - for your mother's death.
Ko es varu darīt tavā labā? Mis minā võib tīedõ sin jõvām pierāst? What can I do for you?
Man nevajag palīga. Minnõn ablijist äb vajāg. I do not need any help.
Vai tu man nepalīdzētu? Vȯi sinā minnõn äbţõkst? Could you help me, please?
Žēl, bet nevaru neko palīdzēt. Zā̄l, bet äb või midēgist äbţõ. Sorry, I can't help you.
Neraizējieties, viss būs labi! Algid murtõgid, amā līb jõvist! Don't worry, everything will be all right!

II.5. **LŪGUMS**
PŌLAMI
REQUEST

Lūdzu! Pōlaks! Please!
Lūdzu, dod man, Pōlaks, ānda minnõn, Please,
- dodiet man, - āndagid minnõn, - give me,
- dodiet mums... - āndagid mäddõn... - give us...
Es lūdzu no visas sirds! Minā pōlab amāst sidāmõst! This is my deepest request.
Man būtu tev (jums) tāds lūgums. Minnõn vȯlks sin (täd) jūs seļļi pōlandõks. I would like to ask you.
Lūdzu, pagaidiet mazliet! Pōlaks, vȯdlõgid rōz! Please, wait a minute!
Lūdzu, ienāciet! Pōlaks, tulgid sizzõl! Please, come in!
Piedodiet! (Atvainojiet!) Āndagid andõks! Sorry!
Piedod! (Atvaino!) Ānda andõks! Excuse me (us)!
Lūdzu, neņemiet ļaunā! Pōlaks, algid võtāgid vigāks! Please, don't be angry with me!
Piedodiet, ka es jūs traucēju! Āndagid andõks, ku minā (ma) tēḑi siegūb! I am sorry to trouble you!
Lūdzu, sakiet man... Pōlaks, kītõgid minnõn... Could you tell me...
Es gribētu jums (tev) kaut ko lūgt. Minā tõks tēšti (sinstõ) midēgist pallõ. I would like to ask you something.
Lūdzu, pastāstiet man... Pōlaks, nīžõgid minnõn... Please, tell me...
Lūdzu, noģērbieties! Pōlaks, ēḑõgid mōzõ! Please, take off your clothes!
Lūdzu, nesteidzieties! Pōlaks, algid ruoikõgid! Please, don't hurry!
Lūdzu, nesteidzies! Pōlaks, alā ruoik! Please, don't hurry!
Vai drīkstu? Vȯi tūoḑõb? May I?
Vai es drīkstu to paņemt? Vȯi minā tūoḑõb siedā võttõ? Can I take it?
Lūdzu, tas ir jums! Pōlaks, se um täddõn! Please, have it!
Nedusmo! Alā kõzīņt! Don't be angry!
Nedusmojiet! Algid kõziņtõgid! Don't be angry!

II.6. **APSVEIKUMI, NOVĒLĒJUMI**
VȮNTARMÕMI
CONGRATULATIONS, WISHES

Es vēlu laimi! Minā tarmõb vȯnnõ! I wish you happiness!
Sirsnīgi apsveicu Tēriņtõb sidāmõst Congratulations on

- dzimšanas dienā, - sindiz pā̆vaks, - your birthday,

- vārda dienā, - nim pā̆vaks, - your name day,

- kāzu dienā, - kōzgõnd pā̆vaks, - your wedding day,

- Jaungadā! - Ūdāigastõks! - the New Year's day!

Mēs vēlam labu veselību! Mēg tarmõm jõvvõ tīeratõ! We wish you good health!

Daudz laimes Jaunajā gadā! Pā̆giņ vònnõ Ūdāigastõks! Happy New Year!

Priecīgus Rīemliži Merry

- Ziemassvētkus, - Talšpivḍi - Christmas,

- Lieldienas, - Lejāvõtāmḍi, - Happy Easter,

- Vasarsvētkus! - Sõvpivḍi! - Whitsun!

Laimīgu Jaungadu! Vòndzist Ūdtāigastõ! Happy New Year!

Paldies, tev (jums) tāpat! Tienū, sinnõn (täddõn) nei īž! Thank you, the same to you!

Novēlu jums laimi un veselību! Tarmõb täddõn vònnõ ja tīeratõ! I wish you happiness and good health!

Loti cienījamo skolotāj! Väggi ovstõd opātiji! Highly honorable teacher!

Manai dārgajai mātei. Min tõurõn jemān (ā̆man). For my dearest mother.

Mīļais draugs! Ārmaz sõbrā! My dearest friend!

Visu labu! Ammõ jõvvõ! All the best!

Uz veselību! Tīeratõks pā̆lõ! (tost) To your health! (a toast)

(saskandinot)

Uz jūsu veselību! Tā̆d tīeratõks pā̆lõ! (tost) To your health! (a toast)

(saskandinot)

Lai dzīvo! Laz jelāg! Long live!

II.7. **DIENAS, MĒNEŠI, GADALAIKI**
PĀ̆VAD, KŪD, ĀIGASTĀIGAD
WEEKDAYS, MONTHS, SEASONS

Kāds šodien datums? Mingi dātõm tämpõ? What date is it today?

Šodien ir 7. oktobris. Tämpõ um seismõz oktōbõr. Today is the 7th of October.

Kas šodien par dienu? Mingi pā̆va tämpõ? What day is it today?

Šodien ir Tämpõ um It is

- pirmdiena, - ežžõmpā̆va, - Monday,

- otrdiena, - tuoiznapā̆va - Tuesday,

- trešdiena, - kuolmõndpā̆va, - Wednesday,

- ceturtdiena, - neļļõndpā̆va, - Thursday,

- piektdiena, - brēḍig, - Friday,

- sestdiena, - pūolpā̆va, - Saturday,

- svētdiena, - pivāpā̆va, - Sunday,

- darbdiena, - tīepā̆va, - a weekday,

- svinamā diena. - pivāstimi pā̆va. - a holiday today.

Rīt būs svētki. Mūpõ (mūpā̆vas) lībõd pivād. Tomorrow is a holiday.

Jaungada diena. Ūdāigast pā̆va. New Year's Day.

Sveču diena. Kīņdõļpā̆va. Candle Day.

Pelnu diena. Tūgõpā̆va. Ash Day.

Vastlāvji. Vastālovā. Vastalova.

Lūdzamā diena. Põlandõkspā̆va. Praying Day.

Māras diena. Māŗi pā̆va. Mara Day.

Lielā piektdiena. Tilbrēḑig. Good Friday.

Lieldienas. Lejāvõtāmõd. Easter.

Vasarsvētki. Sõvpivād. Whitesun.

Jāņu diena. Jõņpā̆va. Midsummer Day.

Latvijas dibināšanas diena. Leţmõ allizpanmiz pā̆va. Latvian Independence Day.

Ziemassvētki. Taļžipivād (Talšpivād). Christmas.

Kad jūs atnāksiet pie mums? Kunā tēg tultõ mäd jūr? When will you come to see us?

Es būšu Minā līb I'll come

- šajā pirmdienā, - sīe ežžõmpā̆van, - on Monday,

- piektdien, - brēḑõn, - on Friday,

- sestdien, - pūolpā̆van, - on Saturday,

- nākamajā svētdienā. - tulbiz pivāpā̆van. - next Sunday.

Pagājušajā otrdienā es Lā̆ndz tuoiznāpā̆van Last Tuesday I visited

biju pie mātes minā vȯļ jemā jūs. my mother.

Kurās dienās jūs Mingiz pā̆vas tēg tultõ Which days do you

sapulcējaties? kubbõ? come together?

Mēs pulcējamies Mēg tulmõ kubbõ jegā kuolmõndpā̆va. We meet on Wednesdays.

katru trešdienu.

Es atbraukšu pēc nedēļas. Minā broutšõb nädīļ pierrõ. I'll come in a week.

nedēļa nädīļ week

diena pā̆va day

vakars õdõg evening

rīts ūomõg morning

nakts īe night

šodien tämpõ today

šorīt tämūoņdžõl this morning

šovakar tämõdõn tonight

šonakt tämīezõ this night

vakar eggiļ yesterday

aizvakar ändistpā̆van the day before yesterday

rītvakar tulbiz õdõg tomorrow night

rītdien; rītu mūpō tomorrow

parīt tagāmūpō the day after tomorrow

no rīta ūoņdžõl in the morning

priekšpusdienā jedmõl lõinagstaigõ before noon

pēcpusdienā pierrõ lõinagstaigõ afternoon
dienā päuvõ during the day
vakarā õdõn in the evening
naktī īezõ at night
agri no rīta ūoņdžõl varāld early in the morning
vēlu vakarā õdõn obbõ late in the evening
diennakts pā̆vaīe twenty-four hours
mēnesis kū month
gads āigast year
dienai ir divdesmit četras stundas pā̆van um kakškimdõ nēļa stuņdõ a day has twenty-four hours
gadam ir divpadsmit mēnešu āigastõn um kakštuoistõn kūdõ a year has twelve months
janvāris janvār (ūdāigast kū) January
februāris februar (kīņḍõļkū) February
marts märts (kievādkū) March
aprīlis april (kõļimkū) April
maijs maij (lēḍkū) May
jūnijs jūnij (jõņpā̆va kū) June
jūlijs jūlij (ainakū) July
augusts ougust (vīļakū) August
septembris septembõr (sigžkū) September
oktobris oktōbõr (vīmkū) October
novembris novembõr (kīlmakū) November
decembris detsembõr December
šonedēļ sīe nädīļ this week
šomēnes sīes kūs this month
pagājušajā nedēļā lā̆ndz nädīļ last week
pagājušajā mēnesī lā̆ndz kūs last month
nākamnedēļ tulbiz nädīļ next week
nākamajā mēnesī tulbiz kūs next month
pēc nedēļas nädīļ pierrõ in a week
pēc diviem (trim) mēnešiem kōd (kuolm) kūd pierrõ in two (three) months
pirms trim mēnešiem jedmõl kuolmõ kūdõ three months ago
pavasaris, pavasarī kievād, kievāds spring, in spring
vasara, vasarā sõv, sõvvõ summer, in summer
rudens, rudenī sigž, sigžõ autumn, in autumn
ziema, ziemā tõla, tallõ winter, in winter
pavasara sākums kievād īrgandõks the beginning of springs
vasaras sākums sõv īrgandõks the beginning of summer
rudens sākums sigž īrgandõks the beginning of autumn
ziemas sākums tõla īrgandõks the beginning ao winter
šogad tämnāigaist this year
pērn, pagājušajā gadā lā̆ndzāigast last year
nākamgad tulbiz āigast next year
pirms gada jedmõl āigastõ a year ago
pirms diviem gadiem jedmõl kõdõ āigastõ two years ago
pirms vairākiem gadiem jedmõl jemīņ āigastidi several years ago
Kopš kura gada? Mingist āigastõ? Since when?

Līdz kuram laikam? Mingist āiga sõņ? Up till when?
Jūs atnācāt tieši laikā! Tēg tuļtõ āigastis! You've come just on time!
Jūs atnācāt par agru! Tēg tuļtõ rõz varāld! You've come a bit early!
Jūs atnācāt par vēlu! Tēg tuļtõ rõz obbõ! You've come too late!
Jums būs mazliet jāpagaida. Täddõn līb rõz võdlõmist. You will have to wait a little.
Es ļoti steidzos. Minā väggi ruoikõb. I am im a great hurry.
Man nav laika. Minnõn äb ūo aigõ. I have no time.
Cik ilgi tas būs? Kui kõgiņ se līb? How much time will it take?
minūte minōt minute
sekunde sekund second
mirklis sīlmapilk while
pusnakts pūolīe midnight
pusdiena lõinagstāiga noon
mijkrēslis vešprāiga dusk, twilight
vakarblāzma õdõgsieldõm evening glow
debess touvõīlma sky
saule;diena pāva sun; day
saulīte pāvaļikki -
mākonis pīla cloud
mēness kū moon
zvaigzne tēḍ star
varavīksne piţkīzkõr rainbow
zemeslode mõkierā Earth, globe
debespuses touvõpūold four cardinal points
austrumi, rīti mõgõr, ūomõg East
rietumi, vakari vežgõr, õdõg West
ziemeļi pūoj North
dienvidi jedāl south

II.8. **LAIKA APSTĀKĻI**
ĀIGA
WEATHER

Kāds laiks šodien? Mingi āiga um tämpõ? What is the weather like today?
Šodien laiks ir Tämpõ āiga um It is a
- jauks, skaists, - knaš, - nice, vonderful,
- slikts, - äbjõvā, - bad,
- auksts, - kīlma, - cold,
- lietains, - vīmli, - rainy,
- apmācies, - piļļi, - cloudy,
- sauss, - kūja, - dry,
- silts, - lem, - warm,
- karsts, - kīebi, tuļļi, - hot,
- ļoti karsts, - väggi, kīebi, - very hot,
- vējains, - tūļi, - windy,
- miglains. - uddi. - foggy weather today.

Kāda šodien temperatūra? Mingi tämpõ temperatūr? What is the temperature today?
Cik šodien grādu? Mits grõdõ tämpõ um? How many degrees have we got today?
Šodien ir piecpadsmit grādu Tämpõ um vīžtuoistõn grõdõ lem (kīlma). It is 15 degrees

silts(auksts). above (below) zero.

Man ir	Minnõn um	I am
- silti	- lem,	- warm
- auksti,	- kīlma,	- cold,
- karsti.	- kīebi.	- hot.

Vai jūs dzirdējāt, kāds būs laiks? Vọi tēg kūlistõ, mingi āiga līb? Have you heard the weather forecast?

Ir gaidāma temperatūras krišanās (celšanās). Um võdõltõb temperatūr sadāmi (nūzimi). They expect the temperature fall (rise).

Būs slikts laiks. Līb äbjõvā āiga. The weather will be bad.

Rīt līs lietus. Mūpō sadāb vīm. It is going to rain tomorrow.

Laikam būs lietus? Agā vīm īrgõb saddõ? It may rain.

Ārā līst, paņemiet līdzi lietussargu! Ullõ sadāb vīm, võtāgid īņõz vīmõvõr! It's raining, take your umbrella!

Lietus pārstāj. Vīm lāb iļ. It stops raining.

Saulīte spīd. Pävaļikki pāistab. The sun is shining.

Drīz sāks salt. Pakānd īrgõb kilmõ. It will freeze soon.

Ārā	Ullõ	It is
- līst,	- sadāb vīm,	- raining,
- stipri līst,	- väggi sadāb vīm,	- raining hard,
- smidzina,	- vīsõltõb,	- drizzling,
- ir migla,	- um ud,	- foggi,
- ir bieza migla,	- um sangḍi ud,	- there is heavy fog,
- ir sals,	- um kīlmaz,	- it is frosty,
- ir atkusnis,	- um sulā,	- it is thawing,
- rūc pērkons,	- borātõb piţki	- there is a thunderstorm outside,
- zibeņo,	- valktõb,	- there is a thunderstorm outside,
- krīt krusa,	- sadāb ragdõ,	- it is hailing,
- snieg sniegs,	- sadāb lum,	- it is snowing,
- puteņo.	- lum võdstõb.	- there is a snowstorm.

II.9. **PULKSTENIS**
KĪELA
TIME, TELLING THE TIME

Sakiet, lūdzu, cik ir pulkstenis? Kitõgid, põlaks, mits um kīela? Could you tell me the time, please!

Es precīzi nezinu, cik ir pulkstenis. Minā jõvist äb tīeda, mits um kīela. I don't know the exact time.

Esmu aizmirsis uzvilkt pulksteni. Minā unīz kīela ilzõ vieddõ. I have forgotten to wind the clock.

Mans pulkstenis ir apstājies. Min kīela põlõb. My watch has stopped.

Mans pulkstenis ir	Min kīela um	My watch
- apstājies,	- īend pāikal,	- has stopped,
- ātrāks,	- jedsõ,	- is fast,
- vēlāks,	- īend tagān,	- is slow,
- pareizs.	- õigi.	- is correct.

Pulkstenis ir	Kīela um	It is
- pusdivi,	- pūol kakš,	- half past one,
- bez piecpadsmit	- vīžtuoistõn minūtõ pūtõb kuolmõst,	- quarter to three,

minūtēm trīs,
- desmit minūtes pāri - kim minūtõ iļ seis, - ten past seven, septiņiem,
- ceturksnis uz diviem. - neļļõnd jagū kōd pālõ. - quarter to two.
Pašlaik ir apmēram Paldiņ um kādtuoistõn pūol. It is about 12 o'clock. divpadsmit.
Cikos tu būsi mājās? Mitsõs sinā līd kuonnõ? At what time will you be home?
Pulksten deviņos vakarā. Īdõksõs õdõn. At 9 p.m.
Cik ilgi tu būsi? Kui kōgiņ sinā līd? How long will you be...
Es būšu atpakaļ pēc Minā līb tāgiž I will be back
- pusotras stundas, - pūoltūoista stuņd pierrõ, - in an hour and a half,
- pēc divām stundām. - kõd stuņd pierrõ. - in two hours.
Es gaidu jūs jau Minā vȯdlõb tēḍi ju pūolstuņdõ. I have been waiting for you for half an pusstundu. hour.
Mūsu rīcībā ir vēl divas Mäd käds vēl um kakš stuņdõ. We have two more hours at our stundas. disposal.
Cikos jūs ceļaties? Mitsõks tēg nūzõd? What time do you get up?
Es ceļos pulksten astoņos. Minā nūzõb kīela kōdõksõs. I get up at 8 a.m.
Cikos jūs sākat darbu? Mitsõks tēg irgõt tīedõ? When do you start your work?
Es sāku darbu pulksten Minā irgõb tīedõ kīela kimmõs. I start work at 10 a.m. desmitos.
Kad jūs beidzat darbu? Kunā tēg loptõt tīedõ? When do you finish work?
Es beidzu darbu pulksten Minā loptõb tīedõ kīela kōdõkstuoistõnõs. I finish work at 6 p.m. astoņpadsmitos.
Cikos jūs ejat gulēt? Mitsõks tēg lā̄tõ maggõm? When do you go to bed?
Es eju gulēt pulksten Minā lā̄b maggõm õdõn īdtuoistõnõs. I go to bed at 11 p.m. vienpadsmitos vakarā.

III. VĀRDU KRĀJUMS
SÕNĀ VÕLA
VOCABULARY

III.1. **CILVĒKS**
RIŠTĪNG
PERSON

acs sīlma eye
acis sīlmad eyes
āda nōgõ skin
asinis ver blood
auss kūora ear
ausis kūorad ears
bārda abbõnd beard
ceļgals pūola knee
deguns nanā nose
deniņi deniņd temple
dibens pierz seat

elkonis kīndõrbū elbow
galva pā̆ head
īkšķis pēgal thumb
kakls kaggõl neck
kāja jālga leg
kājas jālgad legs
klēpis rip; siļ lap'
krusti rištlūd back
krūtis rīnda chest
ķermenis kejā body
loceklis nõtkõm limb
lūpa ūļ lip
lūpas ūld lips
mati ibūkst hair
mēle kēļ tongue
miesa lejā flesh
mugura sā̆lga back
mugurkauls sā̆lganugāŗ spine
mute sū mouth
naba nabā navel
nags kīņtš nail
nagi kīndõd nails
nāsis sȭrmõd nostrils
nervs närv nerve
paduse kāinal; kāinalouk arm-pit
pakausis kir back of the head
papēdis kūonda heel
pēda jālgalabā foot
piere vȭntsa forehead
pirksts (rokas) suorm finger
pirksti sūormõd fingers
pirksts (kājas) vārbaz toes; foot finger
pirksti varbõd foot fingers
plauksta kädlabā palm
plecs ab shoulder
pleci abūd shoulders
riba kilglū; ribā rib
rīkle kurk throat
roka kež arm
rokas kädūd arms
sauja piv hand
sāns kiļg side
seja palg; tieg face
sejas vaibsts palggīrba feature
sirds sidām heart
skriemelis lāndrõks verbebra
skropstas ripsūd; ripskōrad eye-lashes
smadzenes tigmõd brain
smaganas igmõd gums
stilbs varž shin

uzacs gūlma eyebrow
uzacis gūlmad eyebrows
ūsas ūsõd moustache
vaigs pȯsk cheek
vaigi pȯskūd cheeks
vēders mag stomach
zods lȭga chin
zobs āmbaz tooth
zobi ambõd teeth
žoklis kiņņõz jaw

III.2. **ĢIMENE**
AIM
FAMILY

atraitne leštnai; atrāita nai widow
atraitnis lešt; atrāita widower
aukle lapsvȭidaji nurse
bārenis; bārene joutõm läpš; bõ̦ läpš orphan
bērns läpš child
bērni lapst children
brālis veļ brother
brālēns - cousin
mātes māsas dēls jemā sõzārpūoga -
tēva brāļa dēls izā veļīpūoga -
brāļa dēls veļi pūoga nephew
brāļa meita veļi tidār niece
dēls pūoga son
kalpone pālkaneitst; neitst servant; maid
kalps pālkali servant
krustmāte rištjemā; pāḑi aunt; godmother
krusttēvs rištizā; pāḑi uncle; godfather
līgava brūţ bride
līgavainis brūtgan bridegroom
māsa sõzār sister
māte jemā; ā̃ma mother
māsīca - cousin
tēva brāļa meita izā veļi tidār -
mātes māsas meita jemā sõzār tidār -
māsas dēls sõzār pūoga nephew
mazdēli - grandsons
dēla dēls pūoga pūoga grandson
mazmeitas - granddaughers
meitas meita tidār tidār granddaugher
dēla meita pūoga tidār granddaugher
meita tidār daugher
meita (sveša) neitst lass
meitene neitški girl
pamāte vȭrõzjemā stepmother

patēvs võrõzizā stepfather
paziņa tuntõb acquintance
pēcnācējs tagāntuļļiji descendant
puika pȯiški boy
puisis pȯis young man
radinieks sug relative
saimniece perīnai mistress; landlady
saimnieks perīmīez master; landlord
sieva nai wife
sievasmāte naijemā mother-in-law
sievastēvs naiizā father-in-law
svaine veļinai sister-in-law
svainis sõzārmīez brother-in-law
tēvs izā father
tēva māte izājemā grandmother
tēva tēvs izāizā grandfather
vecāki vanbist parents
vecāmāte vanāāma; vanājemā grandmother
vecaistēvs vanātōţi; vanāizā grandfather
vecmeita vanāneitst spinster
vecpuisis vanāpȯis bachelor
vedekla mīņa daugher-in-law
vīramāte mīejemā mother-in-law
vīratēvs mīeizā father-in-law
vīrs mīez husband
zēns polākõz boy
znots vav; znūot son-in-law

III.3. **MĀJOKLIS**
KUOD
HOME

aka kouv well
bēniņi tubāpēļi attic
dzīvoklis kūortiļ flat
durvis ukš door
griesti laggõd ceiling
grīda põrand floor
guļamistaba magdõb/ -kōmaŗ; -tubā bedroom
istaba tubā room;house
jumts katūks roof
kāpnes strep stairs
klēts āita barn
krāsns ōj stove
kūts taļ cattle-shed
laidars laidõr cattle yard
logs läb window
māja kuod house; home
māja (laukos) kōrand country-house

pagalms; sēta kōrand yard
pagrabs kēldaŗ; pōgrõb cellar
pirts sōna bath-house
plīts plīţ cooking-stove
priekšnams tubāeḍḍi anteroom
rija rī threshing barn
sienas sāinad walls
skurstenis kūoršõn chimney
slieksnis kīndõks threshold
starpsiena vailisāina partition
stāvs kȭrda floor; storey
tautas nams rovkuodā community house
šķūnis kīņ shed
šūpoles sūräl swing
virtuve kēk kitchen

III.4. **MĀJLIETAS, APĢĒRBS**
KUODAŽĀD, ŌRÕND
HOUSEHOLD THINGS, CLOTHING

aizkari läbōrõn curtains
apakštase allistas saucer
apakšbikses allistkōtsõd pants
apavi kengmõd footwear
apģērbs; uzvalks ōrõnd clothes; suit
aube mitš hood
audums (pašausts) kāngaz cloth; material; fabric
atslēga võţīm key
baļļa bōļa cask
bikses kōtsõd; bikšõd trousers
bļoda kouš bowl
brunči gūngaserk skirt
bundulis; ciba būndal; būndla small wooden box (for butter)
cepure kibār hat; cap
cimds kīndaz glove
cimdi kindõd gloves
dakšiņa (lōd)ang; gaffõl fork
dvielis sīlmaōrõn towel
galds lōda table
galdauts lōdaōrõn table-cloth
glezna bīlda picture
gludeklis pletīzõr; trīkrōda iron
grāmata rōntõz book
grāmatas rōntõd books
gredzens sūormõks ring
grīdsega pȭranddek mat; carpet
gulta lovā bed
īszeķe līţsukā sock
josta nīņ; gurt belt
kabatlakats näzdõg; nanāōrõn handkerchief

kamanas sōņ sled; sledge
karogs plagā flag
karote kōj spoon
katls padā; kaţļā kettle
kažoks kōskõ fur coat
kleita kleit dress
koka tupeles pūtoppīļd wooden shoes
krekls serk shirt
krēsls raj chair
krūze krūz jug; pitcher
kurpes kā̃ngad shoes
lakats krīzdõg shawl
lampa lamp lamp
lieta ažā thing
maiss kuoţ bag; sack
maizes abra kougõl kneading trough
maks pūnga; rōpūnga purse; wallet
mēbele mēbiļ furniture
mētelis mantõl coat
nazis veis knife
palags palāg; linā sheet
pastalas paštāld pastalas (piece of sole leather formed as simple footwear); moccasins
pods poţā pot
priekšauts ežõrõn apron
prievīte kōļ hand-woven ribbon
rīkste jōtaz switch
ritenis kȭr wheel
rokas dzirnavas kiloutš; kädkiv hand-mill
sega dek; kat blanket
sērkociņš spiţškõz match
skapis käp wardrobe
slota lūdõ broom
spainis paņ pail
spilvens paḍā pillow
spogulis spīegiļ mirror; looking-glass
svece kīņḍõl candle
svečturis näpā; kīņdõljālga candlestick
šķīvis tarīļ plate
šūpulis äl cradle
tase tas cup
termometrs grōdõglōz thermometer
trauks rīst dish
veļa piezōrõnd linen
veste vest waistcoat; vest
vīzes vīzõd bast shoes
zābaki sōpkõd boots; top-boots
zeķes sukād socks; stockings
ziepes zēp soap
žakete; vīriešu svārki am jacket

III.5. **ĒDIENI, DZĒRIENI**
SĪEMNAIGĀD, JŪOMNAIGĀD
MEALS, FOOD, DRINKS

alus vȯl beer
asaris ounõz perch
baltmaize sōja; vāldalēba white bread
bērzu sula kõļim birch sap
biezpiens kuppõnsēmḍa; sangḍisēmḍa cottage cheese
biezputra sandrok porridge
bietes bēţõd beets; beet-roots
brētliņas brēţļi sprats
brokastis vȯdāgist; brūokst breakfast
burkāni bōrkõnd carrots
bute liestā flounder
cukurs tsukkõr sugar
cūkgaļa sigāvȯzā pork
desa mõka sausage
ēšana sīemi eating
gaļa vȯzā meat
gardums magḍim delicacy
kāļi trinkõd swedes
kāposti nōţõd cabbage
kāpostu zupa nōţõd rok cabbage soup
kartupeļi naggõrd potatoes
kartupeļu zupa naggōrd rok potato soup
krējums iļdžēmḍa cream
labība vīļa grain
lasis laš salmon
launags pierrõlõinagist lunch
liellopu gaļa ārga vȯzā; sūrjelai vȯzā beef
līdaka aig pike
maize lēba bread
medus mež honey
menca tūrska cod
milti jov flour
mīkla (maizes) tīegandõks dough; pastry
olas munād eggs
paniņas pietk buttermilk
pankūka pankok pancake
pārtika sīedõbažā food
piens sēmḍa milk
piena zupa sēmḍa rok milk soup
pīrāgs pīrag pie
pupas pubād beans
pusdienas lõinagist dinner; lunch
putraimi sūrmõd groats
reņģe siļk Baltic pilchard

reņģe (kūpināta) peppiņsiļk hot smoked Baltic pilchard
reņģe (žāvēta) kūjastõd siļk cold smoked Baltic pilchard
rūgušpiens appõnsēmḍa curdled milk
rupjmaize riggilēba rye bread
salaka stīnta smelt
sāls sūolõ salt
sēne sēņ mushroom
siers sȭira cheese
siļķe ēriņ herring
sīpols sīpõl onion
sklandrauši kakūd; sūrkakūd carrot and potato pie
speķis spek bacon; lard
sviests vȭidag butter
šķiņķis raigāvȯzā ham
tauki razā fat
ūdens vež water
vakariņas ȭdõgist supper
zirņi jernõd peas
zivs kalā fish
zivju zupa kalādsup fish soup
zutis aņgõr eel

III.6. **JŪRA, UPE, EZERS**
MER, JOUG, JŌRA
SEA, RIVER, LAKE

airis airõz oar
bāka bōik lighthouse
bura pūŗaz sail
burinieks puŗŗõkuoig sailing vessel
ezers jōra lake
horizonts touvõaigā horizon
joma jūom strait; inlet
jūra mer sea
jūrmala rānda seaside; sea coast
jūras mala miernaigā beach
jūrnieks miermīez sailor
kāpa kȭnka dune
krasts kūolta sea cost; sea shore; river bank
kuģis kuoig ship
laipa pūrdaz plank-way
laiva lōja boat
laiva (platdibena) loḍā flat-bottomed boat
ledus jeij ice
loms lūom catch
mala aigā edge
straume õvā stream
plosts plūokst float
pludmale rāndanaigā beach

sala kōla island
selga miersālga offing
smilts jõugõ sand
sniegs lum snow
tilts sīlda bridge
tīkls võrgõz net
upe joug; jog river
ūdens vež water
valgums vālgamō; vālgam wettness; a place on the sea-shore where boats were left
vējš tūļ wind
vētra tõvaz storm
vilnis laint wave
zvejnieks kalāmīez fisherman

III.7. **MEŽS, LAUKS**
MÕTSĀ, NURM
FOREST, FIELD

akmens kiv stone
alksnis liepā alder
apiņi umālõd hop
apkārtne immõrkouț district
apse õbõz aspen
avene ounõmõŗa raspberry
augļu dārzs umārtarā orchard
auzas kaggõrz; kagrõz oats
ābele umārpū apple-tree
ābols umār apple
bērzs kõvaz; kõuv birch-tree
biezoknis lõņtš thicket
brūklene būolgõz red-bilberry
bumbiere bumbīerpū pear-tree
bumbieris bumbīer pear
celms kand stump
ceļš riek way; road
ceriņi serinõd lilac
ciems kilā village
cinis mätāl mound
čiekurs käbā; gäbā cone
dārzs tarā garden
dārzeņi piški vīļa vegetables
dzirkstele sädgõz spark
dzērvene gārban cranberry
dubļi liegā mud
egle kūzõz fir-tree
ērkšķoga ērškõmõŗa; krizdoļmõŗa goose-berry
galotne ladā top
goba kīndapū elm
ieva tūoimki bird-cherry
ieplaka; zemiene vȯjā a wet lowland

īve jougūz yew
jāņoga (sarkanā) irāmōŗa; jōņmōŗa red currant
jāņoga (baltā) vālda irāmōŗa white currant
kadiķis kadāg; gadāg juniper
kalns mäg mountain; hill
kastanis kastāņpū chestnut-tree
kārkls paj; rīemgõz osier
kazene bokāmōŗa blackberry
klajums lagdõ open space; clearing
kļava võḑõr maple
koks pū tree
krūms pȭzõz bush
kvieši nizzõz wheat
ķiršoga kiršmōŗa cherry
labība; raža; manta vīļa crop
lācene plotsiņ; kurgmōŗa cloudberry
lapa lēḑ leaf
lapas līedõd leaves
lapu koks līedpū foliage tree
lazda tarāb; pēgõpū nut-tree
liepa pā̄rna lime-tree
lini linā flax
mellene muškõz black bilberry
miltene jõugõmōŗa; kivmōŗa bearberry
mieži vȯddõrz; vȯdrõz barley
naktsvijole īevīviļ wild orchid
nātre nodāl nettle
oga mōŗa berry
osis sā̄rna ash-tree
ozols täm oak
papele pappõl poplar
pīlādzis pīlgõz mountain ash
pīlādžoga pīlgõmōŗa ashberry
pļava nīt meadow
plūme plūmpū plum-tree
priede piedāg pine
puķe puţkõz; pusk flower
pumpurs kukkõrz bud
pūpols alābõ kanni pussy-willow
purvs sūo marsh
rieksts pēgõz nut
rudzi riggõd rye
sakņu dārzs jūŗvīļa tarā kitchen garden
sakne jūŗ root
sēkla sīemgõz seed
siens āina hay
skaida kild; lāskõz chip; splint
skuja ov; ag needle (of a pine-tree)
skuju koks ovpū; agpū conifer
stublājs varž stalk

sūna sōmal moss
taka takā path
ūdenskritums goļātõks waterfall
upene sustõr black currant
vārti vā̆rõd gate
vieta kūož place
velēna dūrbal turf
viga vigā wet vale (lowland); viga
vīksna pūompū elm-tree
vīnoga vīnõmõŗa grape
virši num heather
vītols alābõz; ālab willow
zars oksā branch
zāle āina; õļaz āina grass
zemene mõškõz strawberry
zilene jūoimki blueberry
žagari rõgõd brushwood
žogs tarā fence

III.8. **DZĪVNIEKI, KUKAIŅI**
JELĀID, KUKKIST
ANIMALS, INSECTS

aita lāmbaz sheep
auns jõs ram
āpsis mäggõr badger
aste tabār tail
āzis bokā he-goat
bebrs bäbbõr(z) beaver
bite nigļi, miedļinki bee
blakts plakā bed-bug
blusa sīezõr flea
briedis põddõrz; põdrõz deer
bullis; vērsis ā̆rga bull
cauna tšounõz marten
circenis kerk cricet
cūka sigā pig
čūska ūška; ūiska snake
dēle pizār leech
dundurs pārmaz gad-fly
ezis tsīļ hedgehog
ganāmpulks kõŗa herd
gnīda lid nit
glodene šäugõz; šäuki blind-worm
govs nīem; nīemõz cow
jērs ūoņki; ūoņpūoga lamb
kaķis kaš cat
kaza tikā goat
kode kūoja(z) moth
krupis krupā toad

kuilis õpkõz boar
kukainis kukki insect
kumeļš vārza colt
kurmis migriki mole
ķirzaka sižāliki lizard
lācis okš bear
lapsa rebbi; lūdõtabār fox
lapsene vaps wasp
lopi lūomõd cattle
lūsis īlbõks; lūš lynx
mājlopi kuodlūomõd domestic animals
midzenis midžā; põdõz den; lair
muša kärmi fly
ods knoušõl gnat; mosquito
pele īr mouse
pleznas läpād flippers
pūznis (skudru) põdõz ant hill
sesks kā̄rpa polecat
sienāzis āinakerk grasshopper
sikspārnis īeīr; sikspārnõz bat
sivēns pūoraz piglet
skudra siprikki ant
stirna mõtsātikā roe
suns piņ dog
tarakāns prūš cockroach
tārps bor warm
taurenis liblabā; liepāļinki butterfly
teļš vāški; vaiški calf
ūdrs sabriki; sagrõb otter
vabole būmbal beetle
varde kūona frog
vāvere vȯrābõz; pūkargiji squirrel
vepris vȯ̦rki; vepš boar
vilks suž wolf
zaķis kõps hare
zalktis kī grass-snake
zirgs ibbi horse
zirneklis ēbrikš spider
žurka sūorkõz rat

III.9. **PUTNI**
LĪNDÕD
BIRDS

balodis palāndõks pigeon
bezdelīga pešļinki swallow
cālis kaņki chiken
ceplītis tšiltšal wren
cielava derk wagtail
cīrulis tšīrland; tšīrlinki lark

čakste taibõdakš shrike
dzeguze keg; kukūlind cuckoo
dzenis ēņõz; ēņ woodpecker
dzērve kurg; kūrgõz crane
ērglis kuodkānõz eagle
gailis kik cock
grieze kräkš corn-crake
gulbis klūkõz; klūk swan
irbe pīki; nurmkanā partridge
kaija kajāgõz; ak gull
krauklis kārnaz raven
ķīvīte kīvit peewit
lakstīgala lakstigal nightingale
lēlis; lēpis plotsõkuļ fern-owl
ligzda piezā nest
mednis mõtūks; meḍmõz wood grouse
mērkaziņa piţkīzkabriki snipe
nirējpīle; dukurs krokšpaŗ; pierzjālga golden-eye
paipala paipõl quail
pīle paŗ duck
pūce būs; īekuļ; pūtšõz owl
pupuķis; bada dzeguze tijātūt hoopoe
riests riest rut
rubenis; teteris teḍḍõr, terḍõz heath-cock
sīlis krēķ; pēgõtpaškil jay
spārns tībõz wing
stārķis pivālind stork
strazds liegāraštā; liegāratstāji black bird
svīre; čurkste tšūŗtša swift
tilbīte rāndadīlba; kāladil; tilbil snipe
tītars kalkon turkey
vanags kuļ hawk
vālodze vīmõkuļ yellow thrush
vārna varīkš crow
vista kanā hen
zīlīte dīḍ titmouse
zoslēns gūogõpūoga gosling
zoss gūogõz goose
zvirbulis verbļinki; vermļinki sparrow
žagata arāgõz magpie

III.10. **DARBA DARĪTĀJI**
TĪETĒJIST
OCCUPATIONS, JOBS

amatnieks amātnikā craftsman
ārsts aŗšt physician; doctor
bīskaps bīskop bishop
bruņinieks bruņānikā knight
cepurnieks kibārsepā hatter
darbinieks tīetēji employee; worker

drēbnieks skrūodõr tailor
dzejnieks lūoltiji poet
ērģelnieks ērgiļnikā organist
fotogrāfs fotogrāf photographer
gans kōŗapaint shepherd
gleznotājs kūņšttāļiji; bildtornikā painter
izdevējs ulzāndaji publisher
jūrnieks miermīez seaman; sailor
kalējs kaļāj; siepā smith
kapteinis kaptēn captain
kurpnieks kengšepā shoemaker; cobbler
ķesteris kestār saccistan
locis lūotš ship-pilot
matrozis matrūoz sailor; seaman
mācītājs päp clergyman
mākslinieks kuņštnikā artist
meistars mēstaŗ expert; specialist
melderis mēldaŗ miller
mežsargs mõtsākaits forest-guard
mežzinis mõtsāizānd forester
miesnieks slaktõr butcher
ministrs ministõr minister
mucinieks pitsepā cooper
muitnieks muitnikā customs officer
muzikants muskant musician
ormanis pūrmaņ cabman
pastnieks poštikā postman
pavārs povār cook
prāvests prōvest dean
priekšsēdētājs jūodiji chairman; head
pulksteņmeistars kīeladsepā watch-maker
rakstnieks kēranikā writer
redaktors tuoimiji editor
sargs vakţ guard; watch
seglinieks rēdnikā harness maker
sekretārs siktāŗ secretary; clerk
skolotājs opātiji teacher
skrīveris; rakstvedis skrīvõr scribe; secretary
spēlmanis lilman player
strādnieks strōdnikā worker
stūrmanis tīrman helmsman; steersman
šuvēja, -s umbliji dressmaker; seamstress; tailor
tirgotājs andõlman merchant; dealer
tulkotājs tulktiji; tulk translator; interpreter
vadītājs jūodiji chief; leader
vagars vagāŗ overseer; taskmaster
valdnieks; pārvaldnieks vōļikšiji governor; ruler
valodnieks kīeldtīedaji linguist
vecākais vaņīm senior
vietnieks azūmnikā; azmili deputy
virsnieks virsnikā officer
virpotājs (koka) snikāŗ turner

zaglis salāj thief
zinātnieks tieudmīez scientist; scholar
zvejnieks vejjõmīez; vejjõnikā fisherman

III.11. **DARBA RĪKI**
TĪE AŽĀD
TOOLS

adāmā adata vīrba spike; knitting needle
arkls addõrz; adrõz plough
āmurs vazār hammer
cirvis kīraz axe; chopper
dakša ang pitchfork
darba rīki tīe ažād tool
darvas ceplis tõratsepļā tar-works
ecēšas äggõz harrow
iesms; stanga vīrba spike
izkapts vikārt; vikāt scythe
grābeklis rejā rake
grozs (skalu) vežā basket (made from splits)
grozs (pīts no saknītēm) vakā basket (made from rootcrops)
groziņš adīklim sukāvakā small basket to keep a knitting
grozs zivju nešanai rētš fish basket
kāsis kōš; knōš hook
lakta lakt anvil
lamatas lamātõks trap
lieta ažā thing
lietaskoks ažāpū timber
nagla naggõl; naglõz nail
plēšas (kalēja) plēšõd bellows
ratiņš (vērpjamais) rattiņ spinning-wheel
skrūve skrõv screw
skrūvspīles skrõvstik vice
smēde smēļ smithy; forge
spole spūoļ reel; bobbin
šķēres škērõd scissors
tītavas vendžlõdad reel
urbis viggõl; viglõz drill
vējrādis vīļõr wheathercock; weathervane

III.12. **BAZNĪCA, TICĪBA**
PIVĀKUODĀ, USK
CHURCH, RELIGIOUS BELIEFS

altāris āltar altar
baznīca pivākuodā church
bēres bērõd funeral
Bībele Bībõl the Bible
bikts; grēksūdze bikt confession
biķeris bikkar goblet; cup

burvis buŗā; buŗānikā sorcerer; wizard
buršana buŗātemp magic witchcraft
cerība lūotõks hope
dievgalds jumāllōda Holy Communion
dievkalpojums lō̄t; lō̄taiga service
Dievs Jumāl God
dievticīgs jumāluskli pious; religous
draudze lō̄tkub; droudz congregation
elle eļ hell
evanģēlijs evaņgēlium gospel
ērģeles ērģiļ̣ organ
gars jeng; garā human soul; spirit
grēks pat sin
Jaunā Derība Ūž Testament New Testament
kancele kantstõl; kantsel pulpit
kaps kālma grave
kapsēta kālmatarā cemetry; graveyard
katķisms katkismus catechism
katoļticība katōļusk catholicism
kāzas kōzgõnd; kāznōgõd wedding
klosteris klūostõr cloister
kristietis rištlī; rištõt rištīng christian
kristietība rištusk christianity
kristīšana rištimi baptization
krusts rišt cross
laime vȯņ happiness
laulība lōlatõks marriage
lietuvēns pāina nightmare
lūgšana lugāndõks prayer
luterticība lutārusk lutheranism
māņi mō̄ņ superstition; phantom
māņticība mō̄ņusk superstition
mēris mēr plague; black death
miers arm peace
mīlestība ārmastõz love
nāve nōvõ death
neticība äbusk disbelief (*relig.*); lack of faith
parādība nägţõks phenomenon; fact
pāvests pōpst; pāvest pope
Pestītājs Pästāji Redeemer; Saviour
pravietis pravīet prophet
priesteris prīestõr priest
priekšvārds eḑḑinim first name
kristīts vārds rištõt nim christian name
sakristeja drēskōmar sacristy
sātans sātan satan; devil
spredikķis spreḑīk sermon
spredikķu grāmata spreḑīkrōntõz sermon-book
spoks spūok ghost
upuris oppõŗ victim

vārds sõnā word
velns kuŗē devil
vilkacis vīlkatõks werewolf
žēlsirdība alāstõm compassion

III.13. **MĀCĪBAS, MĀKSLA**
OPĀTÕKST, KUNŠT
LEARNING, ART

aizguvums täpīņtõks borrowing (borrowed word)
akcents aktsent accent
alfabēts alfabēt alphabet
amats amat trade
apostrofs apostrōf apostrophe
apstākļa vārds vīţsõnā adverb
burts; rakstu zīme kēratēḑ letter
bērnu grāmata lapst rõntõz children's book
darbības vārds tīemizsõnā; värb verb
daudzskaitlis pā̄giņlug plural
deklinācija nõtkkub; deklinātsij declension
divdabis partitsīp participle
divskanis kakškilliji, diftong diphtong
dzimte (*gram.*) sug gender
dzejnieks lūoltiji poet
dzēšgumija gummi eraser
dziesma loul song
dzimtā valoda sindikēļ native language
enciklopēdija entsiklopēdij encyclopaedia
fonētika fonētik phonetics
forma (*gram.*) form; mūoḑ form
fotogrāfija foto photography
galotne (*gram.*) lopāndõks ending
garumzīme vīps; illõvīpsimi tā̄d lengthening mark
gleznotājs bīldtornikā painter
grāmata rõntõz book
vienskaitlis ikšlug singular
intonācija intonātsij illustration
izdevējs ulzāndaji publisher
izdevums ulzandõks edition
izglītots cilvēks opātõt rištīng educated person
izloksne kīelmurd dialect
īpašības vārds ummiz sõnā adjective
jautājums kizāndõks; kizzimi question
kalendārs; gadagrāmata āigarõntõz calendar; year-book
klade kērarõntõz note pade
kino kino cinema
kļūda vigā mistake
koncerts kontsert concert
konference konferents conference

kultūra kultūr culture
laikraksts āigakēra newspaper
lappuse līedkilg page
lasāmgabals lugāndõks text
lasāmgrāmata lugdõbrõntõz reader (a book)
lauztā intonācija murdtõt tūoņ broken intonation
lībiešu tautas dziesma līvõ rovloul Livonian folk song
liecība tapārtõks evidence
lietišķā māksla tārpali kuņšt applied arts
lietošana kõlbatõmi use
lietvārds nimsõnā noun
līdzskanis īņõzkilliji consonant
lineāls lineāl ruler
locījums (*gram.*) nõtk case
locīšana nõtkiņţõmi declension (*n.*); conjugation (*v.*)
mācību laiks optõbāiga study time
mācīšanās oppimi learning
mācību grāmata optõb rõntõz text-book
māksla kuņšt art
mākslinieks kuņštikā artist
mātes valoda jemākēļ mother tongue
mēnešraksts kūkēra monthly
mīkla tabāndõks riddle
mīkstināmā zīme pīemditmerk palatalization mark
morfoloģija morfolõgij morphology
mūzika mūzik music
nebalsīgs ilmõ īeldõ voiceless
nepareizs äbõigi wrong
nolikums pandõks act; statute; rule (*in grammar*)
ortogrāfija ortogrāfij ortography
padoms nõv advice; counsel
palīga darbības vārds äbţõbvärb auxiliary verb
paražas irdõkst tradition
pareizrakstība õigikēra spelling
partikula (*gram.*) partikõl particle
pārvalde jūod administration; board
papīrs papīr paper
pasaka; teika; stāsts nīž tale; legend; fairy-tale
patskanis īžkilliji vowel
pētnieks pā̄tiji scientist; researcher
piemērs nägţõb example
pildspalva kēratõb tūrgõz pen
pirmvaloda irgkēļ parent language
postpozīcija (*gram.*) postpozītsij postposition
prepozīcija; prievārds prepozītsij preposition
priekšnesums jeddõkāndami perfomance
princips printsip principle
problēma problēm problem
programma program programme
projekts projekt project
rakstība kēravīţ; kērakēļ ortography

raksts kēra; kēratõks article
rakstnieks kēratiji writer
redaktors tuoimiji editor
saiklis (*gram.*) siḍīmsõnā conjunction
sakāmvārds kītõbsõnā proverb; saying
saturs sižāli contents
skaitḷa vārds lugsõnā numeral
skaitlis lug number
skolas: skūolõd: schools:
- pamatskola - alliskūol - primary school
- vidusskola - sidāmiskūol - secondary school
- augstskola - iḷḷiskūol - university
skolotājs opātiji teatcher
tautasdziema rovloul folk song
teātra izrāde teātõr nägṭimi theatre perfomance
teikums kītõmi sentence
tēlotāja māksla nägṭiji kuņšt art
teika muini nīž legend
tikumi eḷdõd habits
tinte tint ink
tonis tūoņ tone
tulkotājs tulktiji translator; interpreter
turpinājums jatk continuation
valoda kēḷ language; tongue
valodnieks kīeldtīedaji linguist
valodas skolotājs kīelopātiji language teatcher
vārdnīca sõnārõntõz vocabulary; dictionary
vārdu krājums; leksika sõnāvīḷa vocabulary
vēstule kēra letter
vietniekvārds azūmsõnā pronoun
zilbe zilb syllable
zīmulis kērapūlka pencil
zināšanas mūoštõks knowledge; erudition
zinātnieks tieudmīez scientist
zinātnisks raksts tieudli kēratõks scientific article

III.14. **DAŽĀDI VĀRDI**
MUNT SÕNĀD
DIFFERENT WORDS

bailes irm fear; fright
cenšanās murtimi striving; endeavour
daba; raksturs dabā; ilā character; nature
dusmas kõzā anger
gods ov honour
grūtības lālamõz hardships; difficulties
gudrība kovālõz wisdom
īpašība dabā quality
izpratne arū comprehension; understanding
jaunība nūoṛigā youth
kauns uid shame

ķilda kīv quarrel; hatred
labums jõvām good
ļaunums äbjõvām evil; ill
mūžs igā life; lifetime; age
naids giņt hatred; hate
nepatikšanas kibīļ trouble; scrape
pateicība tienāndõks gratitude
patiesība tuož truth
prieks rȭm; rīem joy; pleasure
saprāts kõm; uim intellect; sense; reason
skaistums knaššõm beauty
skaudība kad envy
slinkums lāiskõz laziness
solījums tõitõks promise
spēks; stiprums joud strenght; force
sūtījums sõtõks dispatch
trūkums pūtõks lack
uzslava kītõks praise
uztraukums ädā agitation
vaina vigā; sī fault; blame
vara; spēks väg power; strenght
varēšana võimi ability
vecums vannit old age
veselība tīerat; tīera pā̄va health
zaudējums kaj; kaddõks loss

III.15. **ĪPAŠĪBAS VĀRDI**
UMMIST SÕNĀD
ADJECTIVES

A

apaļš immõrgoutlimi round
ass vaimõ sharp; keen
ātrs kierdõ quick; fast
augsts kuordõ high
auksts kīlma cold

B

bailīgs ārga; kartli timid
bēdīgs; saguris gūrbaļi sad; sorowful
brīnišķīgs; apbrīnojams imlimi wonderful; marvellous
brīvs vabā free

C, Č

ciets vizā hard; firm
citāds mõiti different
čakls kierdõ diligent

D

dārgs tõurõz dear; expensive
derīgs tārpali; kõlbatõb fit; suitable
drosmīgs julgi brave
dubļains leggi muddy; dirty
dusmīgs kõzzi angry

G

gards magḍi tasty; delicious
garš pitkā long
gauss lougli slow
gluds tazzi smooth
grēcīgs patli sinful; immoral
grubuļains groblimi uneven; rough
gudrs kovāl wise; clever

I, Ī

irdens korgiļ light
īss lītõ short

J

jauns (cilvēks) nūoŗ (rištīng) young (man)
jauns (krekls) ūž (serk) new (shirt)
jēls tūorõz sore; raw

K

kails; pliks pōļaz naked; bare
karsts tuļļi hot
kaunīgs uigi shy
kluss vagā silent; quiet; calm; still
kodīgs kibḍi caustic
kreisais kurā left

L

labs jõvā good
labā puse jõvā kilg right side
laimīgs vȯndzi happy
lepns ukūz proud
lielīgs sūrli boastful
liels sūr big; great; large
līks kõvri crooked

M

mazs piški small; little
mīksts pīemdi soft
mīļš ārmaz dear

N

nabadzīgs joutõm poor
nejauks äbknaš bad
nekaunīgs äbuigi impudent
netīrs äbpūdõz dirty

P

pareizs õigi right
pierasts irdi usual
plāns vȯiti thin
plats laigā wide
pretīgs vastlī disgusting
priecīgs riemli glad; yoyous

R

redzīgs; acīgs nā̄dzi sharp-eyed
remdens jouļiki warmish
rets ōrali; ōra rare; scarce
resns jamdi stout; fat
rūgts kōraz bitter

S

salds (nesaskābis) rȭskõ sweet
salds (nesālīts) imābi nost salted; sweet
silts lem warm
sirsnīgs sidāmli sincere
sens muini old; ancient
skābs appõn sour
skaidrs sieldõ clear
skaists knaš beatiful
skaļš kildzi loud
skaudīgs kaddi envious
skrajš vēļa thin; sparse
slapjš kažži wet
slidens libḍi slippery
slikts; nelabs äbjõvā bad
slinks lāiska lazy; indolent
slepens salli secret
spēcīgs joudli strong
spalvains karri hairy; fuzzy
stiprs veggi; viššõ strong; mighty
staigns koŗŗi boody; swampy
stīvs kankti stiff

svešs vȭrõz strange

Š

šaurs ōdõz narrow
šausmīgs irmõz; irmzi terrible; horrible
šķībs vändi obligue; slanting
šķidrs vieddõl liquid; fluid

T

taisns kūoḍi straight
tāls kougi distant; remote
tievs pīenti thin
tīrs pūdõz clean
traks ul mad
trekns līebi fat
trūcīgs joutõm poor
truls; neass tȭlza blunt

U

uzbāzīgs imīļõz obtrusive

V

vainīgs vigāli guilty
vājš vȭili weak
vārošs; ļoti karsts kīebi boiling
vienāds īti identical
vienmērīgs īdlimi even; regular

Z, Ž

zems madāl low
žēlsirdīgs alāstli compasisionate

KRĀSAS
VĒRMÕD
COLOURS

balts vālda white
brūns brūni brown
daudzkrāsains pā̄giņvermlimi multicoloured
dzeltens vīri yellow
melns mustā black
pelēks ōgi grey
raibs kērabi variegated
rūtains rūtlimi checked
sarkans punni red
svītrains strīplimi striped

sudraba õbḍi silver
violets lilā violet
vienkrāsains īdvermlimi plain
zaļš ōļaz; mõltsi green
zils siņņi blue
zelta kuldi gold

III.16. **SKAITĻA VĀRDI**
LUGSÕNĀD
NUMERALS

Cik?
Mits?
How many? How much?

viens ikš one
divi kakš two
trīs kuolm three
četri nēļa four
pieci vīž five
seši kūž six
septiņi seis seven
astoņi kōdõks eight
deviņi īdõks nine
desmit kim ten
vienpadsmit ikštuoistõn eleven
divpadsmit kakštuoistõn twelve
trīspadsmit kuolmtuoistõn thirteen
divdesmit kakškimdõ twenty
divdesmit viens kakškimdõ ikš twenty-one
trīsdesmit kuolmkimdõ thirty
četrdesmit nēļakimdõ forty
piecdesmit vīžkimdõ fifty
sešdesmit kūžkimdõ sixsty
septiņdesmit seiskimdõ seventy
astoņdesmit kōdõkskimdõ eighty
deviņdesmit īdõkskimdõ ninety
simts sadā one hundred
divi simti kakš saddõ two hundred
trīs simti kuolm saddõ three hundred
tūkstotis tūontõ one thousand
divi tūkstoši kakš tūontõd two thousand
miljons miljon million
divi miljoni kakš miljonõd two million

Kurš?
Mingi?
Which?

pirmais ežmi the first
otrais tuoi the second

trešais kuolmõz; kuolmi the third
ceturtais neļļõz; neļļi the fourth
piektais vīdõz; vīdi the fifth
sestais kūdõz; kūdi the sixth
septītais siesmõz; seismi the seventh
astotais kōdõksmõz; kādõksmi the eight
devītais īdõksmõz; īdõksmi the ninth
desmitais kimmõz; kimmi the tenth
vienpadsmitais ikštuoitõnõz the eleventh
divpadsmitais kakštuoitõnõz the twelfth
trīspadsmitais kuolmtuoitõnõz the thirteenth
divdesmitais kakškimdõz the twentieth
divdesmit pirmais kakškimdõ ežmi the twenty-first
divdesmit otrais kakškimdõ tuoi the twenty-second
trīsdesmitais kuolmkimdõz the thirtieth
četrdesmitais nēļakimdõz the fortieth
piecdesmitais vīžkimdõz the fiftieth
simtais saddõz; sadāli the one hundredth
divsimtais kōdsaddõz; kōdsadāli the two hundredth
tūkstošais tūontõz; tūontli the thousandth
atņemšana jarāvõtāmi subtraction
dalīšana jaggimi division
saskaitīšana jūrõpanmi to add (to); to put (to)
reizināšana kõrdõvõtāmi multiplication
skaitīšana luggõmi counting
skaits lug number
1998. gads tūontõ īdõks saddõ īdõkskimdõ kōdõksmõz āigast 1998 (year nineteen-ninety-eight)

VIETNIEKVĀRDI
AZŪMSÕNĀD
PRONOUNS

Personu vietniekvārdi
Person azūmsõnād
Personal Pronouns

es minā/ma I
tu sinā/sa you
viņš tämā, ta he
viņa tämā, ta she
mēs mēg we
jūs tēg you
viņi, viņas; tie, tās ne they

Piederības vietniekvārdi
Posesīvõd azūmsõnād
Posessive pronouns

mans min my
tavs sin your

viņa täm his
viņas täm her
mūsu mäd our
jūsu täd your
viņu nänt their
savs eņtš somebody's own

Atgriezeniskais vietniekvārds
Refleksīv azūmsõnā
Refleksive pronouns

pats, pati īž I-, myself

Norādāmie vietniekvārdi
Demonstratīvõd azūmsõnād
Demonstrative pronouns

šis, šī; tas, tā se this, that
šie, šīs; tie, tās ne these, those

Jautājamie vietniekvārdi
Kizzimist azūmsõnād
Interrogative pronouns

kas? kis? (par dzīvu būtni) who? (used for persons)
mis? (par nedzīvu lietu) what? (used for things)
kurš? kura? kis? which?
kāds? kāda? mingi? what?

Attieksmes vietniekvārdi
Relatīvõd azūmsõnād
Relative pronouns

kas, kurš kis (par dzīvu būtni) who (used for persons)
mis (par nedzīvu lietu) what, that (used for things)

Nenoteiktie vietniekvārdi
Indefinītõd azūmsõnād
Indefinite pronouns

abi mȯlmõd both
cits mū other; another
citi munt others
katrs jegā each
ikkatrs jegā ikš every
nekas mittõ midēgõst nothing
neviens mitikš nobody
tāds seļļi such
viens no abiem kumbīd either... or
viens otrs; dažs ikš tuoi some; somebody
viens pats ikšiggiņ; ikšignõz alone; by oneself
viss amā; tikkiž all; everything

III.18. **Darbības vārdi**
Tīemiz sõnād
Verbs

Lībiešu valodā darbības vārds norādīts nenoteiksmē, tagadnē un pagātnē vsk. 1. personā

A

adīt kuddõ, kudāb, kudīz to knit
aicināt kutsõ, kutsūb, kutsīz to call; to apeal (to)
airēt sõidõ, sȭidab, sȭidiz to row
aizliegt; neļaut kīeldõ, kīeldõb, kīeldiz to forbid; to prohibit
aizmirst unnõ, unūb, unīz to forget
apaut kājas kengõ jaļgi, kēngõb jaļgi, kēngiz jaļgi to put on boots
apbedīt mattõ, matāb, matīz to bury
apsarmot ā̄rmatõ, ā̄rmatõb, ā̄rmatiz to be covered with hoarfrost
apsūnot sōmaltõ, sōmaltõb, sōmaltiz to gather moss
aptumšot pimdiņtõ, pimdiņtõb, pimdiņtiz to darken
apsveikt tēriņtõ, tēriņtõb, tēriņtiz to congratulate
apžēlot alāstõ, alāstõb, alāstiz to amnesty; to pardon
art kindõ, kīndab, kīndiz to plough
ārdīt artõ, artõb, artiz to toss (hay); to unravel (a knitting)
atcerēties mā̄dlõ, mā̄dlõb, mā̄dliz to remember
atbildēt vastātõ, vastātõb, vastātiz to answer
atpūsties novvõ, novūb, novīz to rest; to relax
atpūtināt novātõ, novātõb, novātiz to give rest
atrast lieudõ, līedab, līediz to find
atstāt jettõ, jetāb, jetīz to leave
audzēt kazātõ, kazātõb, kazātiz to cultivate; to grow
augt kazzõ, kazāb, kazīz to grow
auklēt vȭidõ, vȭidab, vȭidiz to nurse

B

badoties nā̄lgastõ, nā̄lgastõb, nā̄lgastiz to starve
beigt loppõ, lopūb, lopīz to finish
bēgt urgõ, ūrgõb, ūrgiz to flee
berzt ȭrõ, ȭrõb, ȭriz to rub
berzēties ȭrikšõ, ȭrikšõb, ȭrikšiz to rub oneself
bildināt kuožžõ, kuožūb, kuožīz to propose (to)
biedēt irmtõ, irmtõb, irmtiz to frighten; to scare
bīties ädāgõ, ädāgõb, ädāgiz to fear; to be afraid
bizot bizīņtõ, bizīņtõb, bizīņtiz to bolt; to gallop
bļaut ouŗõ, ōŗõb, ouŗiz to cry; to shout
bradāt; brist breḍḍõ, breḍūb, breḍīz to paddle; to wade
braukt broutšõ, broutšõb, broutšiz to drive
brēkt; skaļi raudāt räukõ, rā̄kõb, räukiz to cry
brīnīties imlõ, imlõb, imliz to wonder (at)
bučot butšiņtõ, butšiņtõb, butšīņtiz to kiss; to smack
burāt; zēģelēt pūritõ, pūritõb, pūritiz to sail

burt buŗŗõ, buŗūb, buŗīz; peštiļtõ, peštiļtõb, peštiļtiz to conjure; to practice witchcraft
burtot bukštīerõ, bukštīerõb, bukštīeriz to spell
būt võlda, um/ūob, vọļ to be

C

celties nūzõ, nūzõb, nūziz to rise; to get up
ceļot reizõ, reizõb, reiziz to travel
cerēt lūotõ, lūotõb, lūotiz to hope
cept ūdõ, ūdõb, ūdiz to fry; to roast
celt nustõ, nustāb, nustīz to lift; to raise
censties; pūlēties murrõ, murūb, murīz to strive
ciemoties sēršõ, sēršõb, sēršiz to be on a visit; to stay with
cirpt kērikšõ, kērikšõb, kērikšiz to shear
cirst raḍļõ, raḍļõb, raḍļiz to cut

D

dabūt sōdõ, sōb, sai to get
dalīt jaggõ, jagūb, jagīz to divide
darīt; taisīt tīedõ, tīeb, tei to do; to make
dārdēt; rībēt mõržõ, mõržõb, mõržiz to rumble; to ratle
dejot dantšõ, dāntšõb, dāntšiz to dance
dedzināt kittõ, kitāb, kitīz to burn
degt pallõ, palāb, palīz to burn
derēt (par apģērbu) kõlbõ, kõlbõb, kõlbiz to suit; to fit
dibināt pūojtõ, pūojtõb, pūojtiz; eitõ, ētab, ētiz to found
diedzēt idāntõ, idāntõb, idāntiz to let sprout
dīgt iddõ, idāb, idīz to sprout
dilt kullõ, kulūb, kulīz to wear out
dirst sittõ, sitāb, sitīz to shit
domāt mõtlõ, mõtlõb, mõtliz; arrõ, arrõb, arriz to think
dot andõ, āndab, āndiz to give
drāzt ūolõ, ūolõb, ūoliz to cut; to curve
drebēt dõržõ, dõržõb, dõržiz to tremble
drīkstēt tuoḍõ, tuoḍõb, tuoḍiz to dare
drukāt drukkõ, drukkõb, drukkiz to print
drupināt puŗtõ, puŗtõb, puŗtiz to crumble
durt siskõ, siskāb, siskīz to stab
dusmoties kõzāstõ, kõzāstõb, kõzāstiz to be angry (with/at)
dziedāt loulõ, lõlab, lõliz to sing
dziedināt tīerantõ, tīerantõb, tīerantiz; koštāntõ, koštāntõb, koštāntiz to heal; to cure
dzirdēt kūlõ, kūlõb, kūliz to hear
dzīt; dzenāt ajjõ, ajāb, ajīz to drive; to chase
dzīvot jellõ, jelāb, jelīz to live
dzert jūodõ, jūob, juoi to drink
dzēst kištāntõ, kištāntõb, kištāntiz to blow out (a candle); to quench (a fire)

E

eksplodēt; sasprāgt põrgõ, põrgõb, põrgiz to explode

elpot; nopūsties jengõ, jēngõb, jēngiz to breathe; to sigh
ēst sīedõ, sīeb, sei to eat
ēvelēt ēviļtõ, ēviļtõb, ēviļtiz to plane

G

gaidīt vȯdlõ, vȯdlõb, vȯdliz to wait
ganīt kaitsõ, kaitsõb, kāitsiz to shepherd
garšot maitsõ, māitsõb, māitsiz to like; to relish; to taste
gatavot vaļmõstõ, vaļmõstõb, vaļmõstiz to cock; to prepare; to make
gavēt pastõ, pastõb, pastiz to fast
glabāt gläbbõ, gläbūb, gläbiz to save; to rescue
glāstīt silāstõ, silāstõb, silāstiz to stroke; to caress
godāt ouvõstõ, ouvõstõb, ouvõstiz to honour
grēkot pattõ tīedõ, tīeb pattõ, tei pattõ to sin
greznot; pušķot puskāntõ, puskāntõb, puskāntiz to adorn; to decorate
gribēt tõdõ, tõb, tõž to want
griezt īedõ, īedõb, īediz to cut
griezties kīerõ, kīerõb, kīeriz to turn; to rotate
grimt vajjõ, vajūb, vajīz to sink
gulēt maggõ, magūb, magīz to sleep
ģērbties ēḍõ, ēḍõb, ēḍiz to dress

I

iedegt altõ, altõb, altiz to light
iedomāties arrõ, arrõb, arriz to imagine
iekliegties īeltõ, īeltõb, īeltiz to cry out
ielūgt kutsõ, kutsūb, kutsīz to invite
ieskaņot īeltõ, īeltõb, īeltiz to record
iet lā̆do, lā̆b, lekš to go; to walk
izdzēst kistõ, kistūb, kistīz to switch of
izdzist kistõ, kistūb, kistīz to go out (die)
izjukt arābõ, arābõb, arābiz to break up/apart
izmežģīt nikāŗtõ, nikāŗtõb, nikāŗtiz to dislocate
izstādīt teļļõ ulzõ, tēļõb, tēļiz to exibit
īsināt lītõltõ, lītõltõb, lītõltiz to shorten

J

jāt ratstõ, ratstāb, ratstīz to ride a horse
jaukt sieggõ, siegūb, siegīz to mix
jautāt kizzõ, kizūb, kizīz to ask

K

kaitināt; ķircināt ertļõ, ertļõb, ertļiz to tease
kārst kōršõ, kōršõb, kōršiz to card
kārtot riddõ, ridūb, ridīz to arrange
kalt taggõ, tagāb, tagīz to forge
karot suodīkšõ, suodīkšõb, suodīkšiz to fight; to war (against)

kausēt sulātõ, sulātõb, sulātiz to melt
kauties taplõ, taplõb, tapliz to fight
kāpt astõ, astāb, astīz to climb
klausīties kūldõ, kūldõb, kūldiz to listen (to)
kļūt, būt līdõ, līb, vȯļ to become
kopt; saudzēt praṭṭõ, praṭūb, praṭīz to take care (of); to look (after)
kost jamstõ, jāmstab, jāmstiz to bite
krāsot (audumu) rōviņtõ, rōviņtõb, rōviņtiz to colour
krāsot mōļtõ, mōļtõb, mōļtiz to paint
krist saddõ, sadāb, sadīz to fall
kristīt rištõ, rištūb, rištīz to baptize
kust sullõ, sulūb, sulīz to thaw; to melt
kustēties likkõ, likūb, likīz to move
kustināt liktõ, liktāb, liktīz to move
kvēlot ō̄gõ, ō̄gõb, ō̄giz to glow

Ķ

ķert akkõ, akūb, akīz to catch
ķildoties grummõ, grumūb, grumīz; grinnõ, grinūb, grinīz to quarrel

L

labot parāntõ, parāntõb, parāntiz to correct; to mend; to repair
laistīt giļtõ, giļtõb, giļtiz to sprinkle
laizīt nūolõ, nūolõb, nūoliz; noļpõ, noļpõb, noļpiz to lick
lakt lakkõ, lakkõb, lakīz to lap
lasīt (grāmatu) luggõ (rōntõ), lugūb, lugīz to read
lasīt (ogas) kuoŗŗõ (mōŗidi), kūoŗõb, kūoŗiz to pick; to gather
laulāt lōlatõ, lōlatõb, lōlatiz to marry
lauzt murdõ, mūrdab, mūrdiz to break
lāpīt paikõ, pāikab, pāikiz to mend; to darn
lēkt īekõ, īekõb, īekiz to jump
lēkt (saule) kargõ, kargõb, kārgiz to rise
lidot lindõ, līndab, līndiz to fly
likt pānda, panāb, paņ to put
liekties langõ, lāngõb, lāngiz to bend
lielīties sūrslõ, sūrslõb, sūrsliz to boast
liet vallõ, valāb, valīz to pour
līmēt lipīņtõ, lipīņtõb, lipīņtiz to glue
līst puggõ, pugūb, pugīz to creep, to crawl
lobīt lupīņtõ, lupīņtõb, lupīņtiz to shell (peas); to peel (potatoes)
locīt nõtkiņtõ, nõtkiņtõb, nõtkiņtiz to fold; to grovell
locīties nõtkõ, nõtkūb, nõtkīz to beng; to bow
lūgt pallõ, pōlab, pōliz to ask; to request

M

mācīt opātõ, opātõb, opātiz to teach
mācīties oppõ, opūb, opīz to learn
mainīt vaidõ, vaidõb, vaidiz to change

maisīt sieggõ, siegūb, siegīz to mix
maksāt maksõ, maksāb, maksīz to pay
maldīties jeksõ, jeksūb, jeksīz to get lost
mantot pierāndõ, pierāndõb, pierāndiz to inherit
mazgāt piezzõ, piezūb, piezīz to wash
meklēt vȯtšõ, vȯtšūb, vȯtšīz to look (for); to search (for/after)
mēģināt kōļõ, kōļõb, kōļiz to try; to attempt
mest eitõ, ētab, ētiz to throw
mētāties eitlõ, eitlõb, eitliz to toss
mīcīt suotkõ, suotkūb, suotkīz to knead
mīlināties libiņtõ, libiņtõb, libiņtīz to cuddle
minēt tabbõ, tabāb, tabīz to guess
mirdzēt ɵ̄ļdõ, ɵ̄ļdõb, ɵ̄ļdiz to glitter; to sparkle; to twinkle
mirkšķināt pilktõ, pilktõb, pilktiz to blink
mirt kūolõ, kūolõb, kūoliz to die
mizot kūorštõ, kūorštõb, kūoršiz to peel
muldēt blɵ̄ḍõ, blɵ̄ḍõb, blɵ̄ḍiz to twaddle
mūrēt mīrtõ, mīrtõb, mīrtiz to build (in stone)

N

nākt tūlda, tulāb,tuļ to come
nest kandõ, kāndab, kāndiz to carry
niezēt sõvlõ, sõvlõb, sõvliz to itch
noderēt kõlbõ, kɵ̄lbõb, kɵ̄lbiz to suit
nogludināt tazāntõ, tazāntõb, tazāntiz to smooth down
nogurt väzzõ, väzūb, väzīz to get tired
noliekt lomāstõ, lomāstõb, lomāstiz to bend
nosaukt nimtõ, nimtõb, nimtiz to call, to name

Ņ

ņemt võttõ, võtāb, võtīz to take

O

ostīt nūškõ, nūškõb, nūskiz to smell; to sniff

P

paciest kāndatõ, kāndatõb, kāndatiz to endure; to stand
pabeigt; nobeigt loptõ, loptāb, loptīz to finish
palīdzēt äbţõ, äbţõb, äbţiz to help
palikt īedõ, īeb, ei to remain; to stay
pārdot mīdõ, mīb, mīž to sell
pateikties tiennõ, tienūb, tienīz to thank
patikt mīeldõ, mīeldõb, mīeldiz to like
pavairot pɑ̄giņtõ, pɑ̄giņtõb, pɑ̄giņtiz; jemīņtõ, jemīņtõb, jemīņtiz to increase; to multiply
pazemot, pazemināt madāltõ, madāltõb, madāltiz to humiliate; to lower
pazīt tundõ, tūndõb, tūndiz to know; to recognize

pazust kaddõ, kadūb, kadīz to be missing; to disapear
peldēt vȯigõ, vȱigõb, vȱigiz to swim; to sail
peldēties gilgõ, gīlgõb, gīlgiz to bathe
pērties (pirtī) lebbõ, lebbõb, lebīz to take a steam-bath
pērt pieksõ, pieksāb, pieksīz to flog
pētīt tuņšlõ, tuņšlõb, tuņšliz; pēţõ, pēţõb, pēţiz to investigate; to study; to research
piekodināt kūondõ, kūondõb, kūondiz to admonish
pierādīt; apliecināt tapārtõ, tapārtõb, tapārtiz to prove
pieskarties pūtõ jūrõ, pūtõb jūrõ, pūtiz jūrõ to touch
pildīt täutõ, tā̄tab, tā̄tiz to fill
pilēt; pilināt sipšlõ, sipšlõb, sipšliz; sippiņtõ, sippiņtõb, sipiņtīz to drop
pirkt vȯstõ, vȯstāb, vȯstīz to buy
pirst pīerslõ, pīerslõb, pierslīz to fart
pīt pīņõ, pīņõb, pīņiz to braid (the hair); to plait (the wickers)
plaisāt paggõ, pagūb, pagīz to crack
pļaut nītõ, nītõb, nītiz to mow
plēst; šķelt kīskõ, kīskõb, kīskiz to tear; to split
plūkt katkõ, katkāb, katkīz to pick; to pluck
plūst; tecēt õvātõ, õvātõb, õvātiz to stream; to flow
prasīt; jautāt kizzõ, kizūb, kizīz to ask
prast; mācēt mȯistõ, mūoštab, mūoštiz can; to have skills; to be able
putēt põrmstõ, põrmstõb, põrmstiz to be dusty
pūst pūgõ, pūgõb, pūgiz to blow
pūt; trūdēt märgõ, mā̄rgõb, mā̄rgiz to rot; to decoy

R

radīt lūodõ, lūolob, luoi to create
rādīt nägţõ, nägţõb, nägţiz to show
rakt kuovõ, kōvab, kōviz to dig
rakstīt kēratõ, kēratõb, kēratiz to write
rāpties grēbõ, grēbõb, grēbiz to creep; to crawl
rasties suggõ, sugūb, sugīz to arise
raudāt itkõ, itkūb, itkīz to weep; to cry
raut tõmbõ, tȭmbõb, tȭmbiz to jerk; to pull
ravēt kitkõ, kitkūb, kitkīz to weed
redzēt nā̄dõ, nā̄b, neiz to see
rēķināt rēkõ, rēkõb, rēkiz to calculate
riet uttõ, utāb, utīz to bark
rīt nīelõ, nīelõb, nīeliz to swallow
rotaļāties mängõ, mā̄ngab, mā̄ngiz to play; to toy
rūcināt (pērkons) borātõ, borātõb, borātiz to hear a clap of thunder
runāt rõkandõ, rõkandõb, rõkandiz to speak
rūpēties; gādāt murtõ, murtõb, murtiz to take care (of)

S

sabojāt rikkõ jarā, rikkõb jarā, rikīz jarā to spoil; to damage
sacīt; teikt kītõ, kītõb, kītiz to say

saderēt; salīgt sā̆dõ, sā̆dõb, sā̆diz to bet
sajukt jeksõ, jeksūb, jeksīz to get entangled; to get off the tune
sakārtot sā̆dlõ, sā̆dlõb, sā̆dliz to put in order
sākt irgõ, īrgõb, īrgiz; akkõ, akūb, akīz to begin; to start
salt kilmõ, kīlmab, kīlmiz to freeze
sālīt sūolõ, sūolõb, sūoliz to salt
sāpēt pȯddõ, pȯdūb, pȯdīz to hurt; to ache
saraust tõmbõ, tȭmbõb, tȭmbiz to heap up; to amass
sargāt vaŗtõ, vaŗtõb, vaŗtiz; vȯidõ, vȭidab, vȭidiz to guard; to protect
sastapties pūtõ vastõ, pūtõb vastõ, pūtiz vastõ to meet
saukt nuttõ, nutāb, nutīz to call
secināt tuņšlõ, tuņšlõb, tuņšliz to conclude
sēdēt istõ, istāb, istīz to sit
segt kattõ, katāb, katīz to cover
sēt kīlõ, kīlab, kīliz to sow
siet siddõ, sidāb, sidīz to bind
sildīties peislõ, peislõb, peisliz to warm oneself
sist rabbõ, rabūb, rabīz to beat
skaidroties sēļtõ, sēļtab, sēļtiz to become clear (weather)
skaldīt ploggõ, plogūb, plogīz; lōkstõ, lōkstõb, lōkstiz to split; to chop (a firewood)
skandināt gilštõ, gilštõb, gilštiz to tinkle
skanēt killõ, kilūb, kilīz to sound
skatīties vaņtļõ, vaņtļõb, vaņtļiz to look
skriet ailõ, ailõb, ailiz to run
skūpstīt patšõ, patšūb, patšīz to kiss
slaucīt pūstõ, pūstõb, pūstiz to wipe
slaukt lipsõ, lipsāb, lipsīz to milk
slavēt ouvõstõ, ouvõstõb, ouvõstiz to praise
slēgt klõkšõ, klõkšūb, klõkšiz to lock
slīkt upāndõ, upāndõb, upāndiz to drown
slinkot lāiskantõ, lāiskantõb, lāiskantiz to be lazy
smaidīt muidlõ, muidlõb, muidliz; mujāldõ, mujāldõb, mujāldiz to smile
smēķēt; dūmot tūgõ, tūgõb, tūgiz to smoke
smieties nagrõ, nagrõb, nagriz to laugh
snaust tukkõ, tukūb, tukīz to slumber
sniegties langõ, langõb, lāngiz to stretch; to reach
solīt tõitõ, tȭitab, tȭitiz to promise
spiest pīkstõ, pīkstõb, pīkstiz to press
spietot bandõ, bandõb, bāndiz to swarm
spīdēt paistõ, pāistab, pāistiz to shine
spert pȯtkastõ, pȯtkāstõb, pȯtkāstiz to kick (a horse); to strike (a flash)
spēt joudõ, jōdab, jōdiz; sõitõ, sȭitab, sȭitiz to be able; to manage; can
spļaut siļgõ, sīlgõb, sīlgiz to spit
spredikȩot spredikȩõ, spredikȩõb, spredikȩiz to preach
stāstīt nīžõ, nīžõb, nīžiz to tell
stāvēt pīlõ, pīlõb, pīliz to stand
steigties ruoikõ, rūoikõb, rūoikiz to hurry up
stumt likkõ, likūb, likīz to push
sūdzēt kaibõ, kāibõb, kāibiz to complain

sukāt; ķemmēt siggõ, sigūb, sigīz to brush; to comb
sūtīt sōtõ, sōtõb, sōtiz to send
sveicināt tēriņtõ, tēriņtõb, tēriņtiz to greet
svērt vaitõ, vaitõb, vaitiz to weigh
svētīt pivāstõ, pivāstõb, pivāstiz to bless
sviest viskõ, viskūb, viskīz to throw
svilināt; apdedzināt kūorbastõ, kūorbastõb, kūorbastiz to burn

Š

šaut laskõ, laskūb, laskīz to shoot
šķetināt kīerlõ, kīerlõb, kīerliz to unreel
šķirties laggõ, lagūb, lagīz to part
šūpot ältõ, ā̃ltab, ā̃ltiz to rock
šūt umblõ, umblõb, umbliz to sew

T

taisīt tīedõ, tīeb, tei to make
taupīt; saudzēt ārmakstõ, ārmakstõb, ārmakstiz to save
tecēt (skriet) jūokšõ, jūokšõb, jūokšiz to flow
tecēt (sūkties cauri) õvvõ, õvūb, õvīz to flow; to leak through
ticēt uskõ, uskūb, uskīz to believe
tirgoties andõļtõ, andõļtõb, andõļtiz; kōpļõ, kōpļõb, kōpļiz to deal (in); to trade (in)
tīrīt zivis kiddõ, kidūb, kidīz to scale
tīt vändõ, vā̃ndab, vā̃ndiz to wind
traucēt sieggõ, siegūb, siegīz to disturb
trūkt pūtõ, pūtõb, pūtiz to be short of
tulkot tulkõ, tulkõb, tulkiz to translate
turēt piddõ, pidāb, pidīz to hold; to keep

U

ubagot sāņtõ, sāņtõb, sāņtiz to beg
urinēt kuzzõ, kuzūb, kuzīz to urinate
urbt driļļõ, driļļõb, driļļiz to drill; to bore
uzmosties virgõ, vīrgõb, vīrgiz to awake

V

vadīt juodõ, juodõb, juodiz to lead; to conduct; to rule; to direct
valdīt võlikšõ, võlikšõb, võlikšiz to govern; to rule
varēt võidõ, võib, võiž to be able
vārīt kīetõ, kīetõb, kīetiz to boil
vēlēt (laimi) tarmõ (vȯnnõ), tārmõb, tārmiz to wish
vemt oksnõ, oksnõb, oksniz to vomit
vest vīdõ, vīb, vīž to lead
vērpt vērbikšõ, vērbikšõb, vērbikšiz to spin
vilkt; vest vieddõ, viedāb, viedīz to pull; to take

Z

zagt salāndõ, salāndõb, salāndiz to steal
zāģēt zōigõ, zōigõb, zōigiz to saw
zaigot õļdõ, õļdõb, õļdiz to glint
zaļot ōļastõ, ōļastõb, ōļastiz to be verdant; to be green
zibeņot valktõ, valktõb, valktiz to lighten; to flash
ziedēt ēdrikšõ, ēdrikšõb, ēdrikšiz to bloom
ziest võidõ, vȭidab, vȭidiz to smear
zīmēt tā̄to, tā̄tob, tā̄tiz to draw; to mean
zināt tīedõ, tīedab, tīediz to know
zvanīt gilštõ, gilštõb, gilštiz to ring; to phone
zvejot vejjõ, vejūb, vejīz to fish
zvērēt vannõ, vȭnõb, vȭniz to swear

Ž

žāvēt kūjastõ, kūjastõb, kūjastiz to dry
žilbt julgõ, julgõb, julgiz to be dazzled
žūt kuijõ, kūjab, kūjiz to dry; to get dry

III.19. **APSTĀKĻA VĀRDI**
VĪĻSÕNĀD
ADVERBS

Vietas apstākļa vārdi
Kūož vīļsõnād
Adverbs of place

aizmugurē tagān after
ārā ulzõ; ullõ outdoors; outside
apakšā allõ; alā under
apkārt immõr; immõrkouļ round
atpakaļ tāgiž back
augšā illõ on; up
augšup ilzõ upwards; on to
citur mūs kūožõs in another place
iekšā sizzõl; sizāl in; inside
lejup mōzõpēḑõn down, downwards
mājup kuodāj homewards
nekur äbkuskīz; mittõ kūogid nowhere
priekšā jeds in front of
projām jedspēḑõn away
šeit sīd here
starp vail between
šur tur kus äbkus here and there
šurpu tā̄nõ here
turpu sīņõ there
kaut kur kuskīz; kūogid somewhere; anywhere
kur kus where

tālu kougõn; kõgaz far
te täs here
tepat täs īž here
tur sā̆l there
tuvu ležgõl near
vietām kūožis in places; here and there
visur amši everywhere

Laika apstākļa vārdi
Āiga vīţsõnād
Adverbs of time

agri varāld; varrõ early
agrāk jedmõl earlier
aizvakar ändistpā̆van two days ago
arvien aldz always
atkal tegīž again
citreiz mūndakõrd another time
drīz pakānd near; forth coming
ilgi kōgiņ long
jau ju; jubā already
kad kunās; kunāgõst when
kādreiz mingizkõrd some time
laikus āigal beforehand
mūžam igāniz for ever
nākamgad mūnāigast next year
nekad äbkunāgõst never
nemūžam mittõkunāgõst never
nu ni now; well
pagājis; pagājušais lā̆ndz last
pašlaik paldīņ now; at this moment
parīt tagāmūpō; tagāūomdõ the day after tomorrow
pērn mūliņ; lā̆ndzāigast last year
reiz kõrd once
reizēm vaišti now and then
rīt mūpō; ūomdõ tomorrow
sen amūstõz long ago
šodien tämpõ today
šonakt tämīezõ tonight
šoreiz sīekõrd this time
tad siz then
tagad; tūlīt paldīņ; ildīņ now; at this moment
tik ilgi sentš; sentškōgiņ so long; for such a long time
turpmāk jeddõpēḑõn further
vakar eggiļ yesterday
vecos laikos vanāst; vanšti in older/ancient times
vēl vēl more; else
vēlu obbõ late
vēlāk pierrõ later

Sk. nodaļu "Dienas, mēneši, gadalaiki". Vaņtlõ jaggõ "Pā̆vad, kūd, āigastāigad". See

Veida apstākļa vārdi
Mod vīţsõnād
Adverbs of manner

ačgārni; otrādi dagāršpēḑõn inside out
asi vaimõst sharply; keenly
ātri kierdõ quickly
augsti kuordist high; tall
bieži saggõld often
citādi mõitiz differently; otherwise
cauri lebbõ through
dārgi tõvrõstõz expensive
grūti lā̄lamstiz hard; painful (ly)
gudri kovālstiz in a reasonable way
īsi līţõld shortly; briefly
jāšus ratsõl riding
kā kui how
kājām jālgiņ on foot
klusi vāgiž silently; quietly
kodīgi; sāpīgi; rūgti kibḑist bitterly; caustic; pungently
labi jõvīst well
lēnām lougõ slowly
lieliski sūrdõvīţo great
ļoti väggī very; very much
mazliet; ierobežoti; knapi kitsāstiz limited; restricted
patiesi; patiešām tuodlistiz really; indeed
reti orāstõz seldom; rarely
sēdus istõs sitting (in a sitting position)
slepeni sallõz secretly
spēcīgi; stipri joudzist strongly; hard; powerfully
stipri; izturīgi viššist strongly; durable
stīvi; stingri kanktist stiff; rigid
stāvus pīlõs standing (in a standing position)
šauri ō̄dõstiz narrow
tā nei like...
visādi amtīz in every possible way
viegli kevāmstiz; kebāmstiz easily
zemu madālist low

Mēra apstākļa vārdi
Aigā vīţsõnād
Adverbs of measure

cik mits how many; how much
daudz pā̄giņ; jennõ many; much
divreiz kakškõrd two times; twice
gandrīz pigā; pigātagā almost; nearly; all but
maz veitõ little; few
mazliet; drusku rōz a little (bit); some

vairāk jemīņ; jembit more
vienreiz ikškõrd once

Cēloņa apstākļa vārdi
Merk vīţsõnād
Adverbs of reason

kādēļ; kāpēc mikšpierāst why
tādēļ; tāpēc sīepierāst because

III.20. **PRIEVĀRDI**
PREPOZĪTSIJÕD
PREPOSITIONS

aiz tagān behind
ap; apkārt immõr round; around
apakšā allõ under
no apakšas aldõst from the bottom
ar izsaka ar nomenu instrumentāļa locījuma galotni: with (see Appendix 1-3)
-õks, -āks, -kõks (sk. 1.-3. pielikumu)
ārā ulzõ out of
ārpus ullõpēḑõn outside
bez ilmõ; bäz without
blakus kilgs beside; next to
caur leb through
garām; gar piddõz; mīedõ along
iekšā sizzõl in
klāt; pie (virzība) jūr(õ) at; towards
klāt; pie jūs(õ) to; by; near
no (virzība nost) jūst(õ) from
kopā kubs(õ) together
no izsaka ar nomēnu elatīva locījuma galotni -st(õ) from (see Appendix 1-3)
(sk. 1.-3. pielikumu)
nost; prom jarā; järāndiz away; off
pa pids along
par iļ about
pār iļļõ across
pēc pierrõ after
pirms jeds(õ); jedmõl before
pret vastõ against; opposite
priekš pierāst; jedst for
līdz sõņõ till
starp vail between
vienkop(us) īdõkubbõ together
virs; uz pā̆l(õ) above; on

III.21. **SAIKĻI UN PARTIKULAS**
SIDĪMSÕNĀD JA PARTIKÕLÕD
CONJUNCTIONS AND PARTICLES

arī ka too

bet no; agā; bet but
gandrīz pigā; pigātagā almost; nearly
gan kil now
gluži it quite
ir um; 3. pers. āt; attõ is
it kā alz as if
ja aš; až if
jā nä yes
jau ju; jubā already
jeb agā or
jo sīestõ as; because
ka ku that
kā kui; als as; like
kā arī kui ka as well as
kaut koks -
kaut gan laz kil however
kamēr kuntš while
lai laz to + infinitive
lai gan laz kil although
līdz sōņ to; until
ne äb not; no
nē äp; äb no
nemaz; ne mittõ not
tā nei so
tāpat nei īž just (as)
tā kā nei ku so as
tātad nei siz so
tādēļ, ka sīepierāst, ku because
tomēr; taču umitõg; tokš however; although
tik set so
tikai set only
un ja; un and
vienīgi; vien īd only
vai vȯi; u has; whether

IV. PIELIKUMI
JŪSPANDÕKŠI
APPENDICES

IV. 1. **Lietvārdu un īpašības vārdu deklināciju piemēri**
Samples of noun and adjective declensions

Skaitlis un locījums	Vienzilbes vārdi	Divzilbju a-celma vārdi	Vārdi ar galotni **-i**, kas viensk. ģenitīvā pievieno gal. **-z**
	nakts	melns	sieva
Viensk.			
Nom. kas?	īe	mustā	nai
Ģen. kā?	īe	mustā	naiz
Dat. kam?	īen	mustān	naizõn
Part. ko?	īedõ	mustõ	nāista
Instr. ar ko?	īekõks	mustāks	naizõks
Illat. kurp?	īezõ	mustõ	naizõ
Ines. kur?	īes(õ)	mustās	naizõs
Elat. no kurienes?	īest(õ)	mustāst	naizõst, naist
Daudzsk.			
Nom.	īed	mustād	naist
Ģen.	īed	mustād	naist
Dat.	īedõn	mustādõn	naistõn
Part.	ēḍi	mustīdi	naiži
Instr.	īedkõks	mustādõks	naistõks
Illat.	īeži	mustīž	naiziž
Ines.	ēši	mustīš	naižis
Elat.	ēšti	mustīšt	naižist

IV.2. **Skaitļa vārdu locīšanas piemēri**
Samples of numeral declension

Skaitlis un locījums	viens	divi	tūkstotis	pirmais
Viensk.				
Nom. kas?	ikš	kakš	tūontõ	ežmi
Ģen. kā?	īd	kōd	tūontõ	ežmi
Dat. kam?	īd(ōn)	kōdõn	tūontõn	ežmizõn
Part. ko?	īdt(õ)	kōdtõ	tūontõ	ežmist
Instr. ar ko?	īdkõks	kōdkõks	tūontõks	ežmizõks
Illat. kurp?	īd(õ)	kōdõ	tūontõ(z)	ežmizõ
Ines. kur?	īds(õ)	kōdsõ	tūontõs	ežmizõs
Elat. no kurienes?	īdst(õ)	kōdstõ	tūontõst	ežmizõst
Daudzsk.				
Nom. kas?			tūontõd	
Ģen. kā?			tūontõd	
Dat. kam?			tūontõdõn	
Part. ko?			tūontidi	
Instr. ar ko?			tūontõdõks	
Illat. kurp?			tūontiž	
Ines. kur?			tūontiš	
Elat. no kurienes?			tūontist	

IV.3. **Vietniekvārdu locīšana**
Pronoun declension

Skaitlis un locījums	es	pats; savs	cits	viss
Viensk.				
Nom.	minā/ma	īž	mū	amā
Ģen.	min	eņtš	mū	amā
Dat.	minnõn	eņtšõn	mūn	amān
Part.	mīnda	ēņtšta	mūdõ	ammõ
Instr.	minkõks	eņtšõks	mūkõks	amāks
Illat.	minnõ	eņtšõz	mūzõ	ammõ
Ines.	minnõs	eņtšõs	mūs	amās
Elat.	minstõ	eņtšõst	mūstõ	amāst
Daudzsk.				
Nom.	mēg	eņtšõd	munt	amād
Ģen.	mäd	eņtšõd	munt	amād
Dat.	mäddõn	eņtšõdõn	muntõn	amādõn
Part.	mēḍi	eņtšidi	mūḍi	āmḍi
Instr.	mädkõks	eņtšõdõks	muntkõks	amādõks
Illat.	mēži	eņtšiz	mūži	ämži
Ines.	mēši	eņtšis	mūžis	ämši
Elat.	mēšti	eņtšist	mūšti	ämšti

IV.4 **Daži darbības vārdu konjugēšanas piemēri**
Few samples of verb conjugation

Īstenības izteiksme				
Tagadne				
Skaitlis un personas	Apgalvojums		Noliegums	
Viensk.	es esmu	es daru	es neesmu	es nedaru
1. minā/ma	ūob/um	tīeb	äb ūo	äb tīe
2. sinā/sa	ūod/	tīed	äd ūo	äd tīe
3. tämā/ta	ūob/um	tīeb	äb ūo	äb tīe
Daudzsk.				
1. mēg	ūomõ	tīem(õ)	äb ūomõ	äb tīem
2. tēg	ūotõ	tīet(õ)	äd ūotõ	äb tīet
3. ne	ät/attõ	tīebõd	äb ūotõ	äb tīebõd
Pagātne				
Viensk.	es biju	es darīju	es nebiju	es nedarīju
1. minā/ma	vȯļ	tei	iz ūo	iz tīe
2. sinā/sa	vǫ́ļd	teit	ist ūo	ist tīe
3. tämā/ta	vȯļ	tei	iz ūo	iz tīe
Daudzsk.				
1. mēg	vȯļmõ	teimõ	iz ūomõ	iz tīemõ
2. tēg	vȯļtõ	teitõ	iz ūotõ	iz tīetõ
3. ne	vǫ́ļtõ	teitõ	iz ūotõ	iz tīetõ
Saliktā tagadne				
Viensk.	es esmu bijis	es esmu darījis	es nesmu bijis	es neesmu darījis
1. minā/ma	um vȯnd	um tīend	äb ūo vȯnd	äb ūo tīend
2. sinā/sa	ūot vȯnd	ūod tīend	äd ūo vȯnd	äd ūo tīend
3. tämā/ta	um vǫ́nd	um tīend	äb ūo vȯnd	äb ūo tīend
Daudzsk.				
1. mēg	ūom vȯnnõd	ūom tīenõd	äm ūomõ vȯnnõd	äm ūomõ tīenõd
2. tēg	ūot vǫ́nnõd	ūot tīenõd	äd ūotõ vȯnnõd	äd ūotõ tīenõd
3. ne	āt vȯnnõd	āt tīenõd	äb ūotõ vȯnnõd	äb ūotõ tīenõd

Saliktā pagātne				
	Apgalvojums		Noliegums	
Viensk.	es esmu bijis	es biju darījis	es neesmu bijis	es nebiju darījis
1. minā/ma	vȯļ vȯnd	vȯļ tīend	iz ūo vȯnd	iz ūo tīend
2. sinā/sa	vȯļt vȯnd	vȯļt tīend	ist ūo vȯnd	ist ūo tīend
3. tämа/ta	vȯļ vȯnd	vȯļ tīend	iz ūo vȯnd	iz ūo tīend
Daudzsk.				
1. mēg	vȯļmõ vȯnnõd	vȯļmõ tīenõd	iz ūomõ vȯnnõd	iz ūomõ tīenõd
2. tēg	vȯļtõ vȯnnõd	vȯļtõ tīenõd	ist ūotõ vȯnnõd	ist ūotõ tīenõd
3. ne	vȯļtõ vónnõd	vȯļtõ tīenõd	ist ūotõ vȯnnõd	ist ūotõ tīenõd
Potenciālā izteiksme (tikai palīgdarbības vārdam 'būt' nākotnes nozīmē)				
Nākotne				
Viensk.	es būšu	es nebūšu		
1. minā/ma	līb	äb lī		
2. sinā/sa	līd	äd lī		
3. tämā/ta	līb	äb lī		
Daudzsk.				
1. mēg	līmõ	äb līmõ		
2. tēg	līmõ	äb līmõ		
3. ne	līmõd	äb līmõ		

IV.5. **Ģeogrāfiskie nosaukumi**
Ģeogrāflist nimūd
Geographical names

Lībiešu ciemu nosaukumi	**Līvõ kilād nimūd**	**Village names**
Ovīši	Paţikmõ	Ovisi
Lūžnas	Lūž	Luznas
Miķeļtornis	Pizā	Mikeltornis
Lielirbe	Īra	Lielirbe
Jaunciems	Ūžkilā	Jaunciems
Sīkrags	Sīkrõg	Sikrags
Mazirbe	Irē; Irai	Mazirbe
Košrags	Kuoštrõg	Kosrags
Pitrags	Pitrõg	Pitrags
Saunags	Sānag	Saunags
Vaide	Vaid	Vaide
Kolka	Kūolka	Kolka
Melnsils	Mustānum	Melnsils

Vietvārdi Latvijā	**Leţmõ kūožnimūd**	**Latvian place-names**
Dundaga	Dūoņig	Dundaga
Jelgava	Jālgab	Jelgava
Kandava	Kāndav	Kandava
Liepāja	Līepõ	Liepaya, Liepaja
Pope	Pūoip	Pope
Rīga	Rīgõ	Riga
Talsi	Tālsa	Talsi
Tukums	Tukāmõ	Tukums
Ventspils	Vānta	Ventspils
Kurzeme	Kurāmõ	Kurzeme; Courland
Latgale	Latgāl	Latgale
Vidzeme	Vidumõ, Līvõmõ	Vidzeme
Zemgale	Zemgāl	Zemgale
Baltijas jūra	Vālda mer	the Baltic Sea
Kolkas rags	Kūolka nanā	The Cape of Kolka

Valstu nosaukumi	**Munt mōd nimūd**	**Country names**
Anglija	England; Engõlmõ	England
Amerika	Amērik	America
Austrija	Austrij	Austria
Beļģija	Beļgij	Belgium
Bulgārija	Bulgārij	Bulgaria
Dānija	Dēņmõ	Denmark

Eiropa	Eirōp	Europe
Francija	Prantsūzmō	France
Grieķija	Grīekmō	Greece
Holande	Holand	Holland
Igaunija	Ēstimō	Estonia
Islande	Īsland	Iceland
Itālija	Itāļmō	Italy
Izraēla	Izraēl; Jūdōmō	Israel
Krievija	Krīevõmō	Russia; Russian Federation
Latvija	Leţmō	Latvia
Lietuva	Leišmō	Lithuania
Norvēģija	Norvēgmō	Norway
Polija	Pūoļmō	Poland
Portugāle	Portugāl	Portugal
Rumānija	Rumāņmō	Rumania
Serbija	Serbij	Serbia
Spānija	Spāņmō	Spain
Somija	Sūomõmō	Finland
Šveice	Šveits	Switzerland
Ungārija	Ungārmō	Hungary
Vācija	Saksāmō	Germany
Zviedrija	Rūotšmō	Sweden